

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Hålet i marken

En studie av hur Norrland och ”norrlänningar” framställs i rikstäckande public service-nyheter

Författare: David Lindahl, Olov Planthaber

Handledare: Nicklas Håkansson

Journalistprogrammet vt 2015

Kandidatuppsats

Abstract

In this study we have explored how Norrland and "norrländians" are portrayed in national public service news media. The method we have used is the qualitative textual analysis ECA (*Ethnographic Content Analysis*).

This study has analysed Rapport's cover of Northland's mine in Kaunisvaara in Pajala, Norrbotten.

Two main theories have been the focal point of this study: internal orientalism and news values. Our premise has been that "norrländians" and Norrland are subjected to stereotypical portrayals, and that these stereotypes are reproduced by the national news media. According to previous studies, this is the case in commercial national news media. Hence, this study has focused on whether this is also the case in national public service news media.

To be able to map out if stereotypes are reproduced, we have applied four analytical themes, based on previous studies on stereotypes of "norrländians" and Norrland, on our material. These themes are: interpretative prerogative, how are "norrländians" portrayed?, how are other actors portrayed?, how is Pajala municipality portrayed?

The main result of this study shows that some stereotypes of "norrländians" are reproduced, mainly that "norrländians" are passive, dependant on others and lack influence. The result also shows that some stereotypes are not reproduced, mainly the notion that Norrland is a place dominated by males.

Key words: Norrland, norrländians, stereotypes, internal orientalism, news values, public service, media

Nyckelord: Norrland, norrlänningar, stereotyper, intern orientalism, nyhetsvärdering, public service, media

Innehåll

INLEDNING	5
Syfte och problemformulering	5
TEORETISKT RAMVERK	7
Intern orientalism	7
Teorins ursprung	.
Intern orientalism i USA	.
Intern orientalism i Norrland	.
Nyhetsvärdering	8
Principer för nyhetsvärdering	.
Stereotypa nyheter	.
Dåliga händelser blir bra nyheter	.
Public Service	10
Hur vi tänker använda dessa teorier i vår undersökning	11
TIDIGARE FORSKNING	12
Forskning om Norrland	12
(Re)producing a periphery - popular representations of the Swedish North	.
Bilden av Sverige	.
De där uppe - vi här nere	.
Dåliga nyheter för lokaljournalistiken	.
Vad vi hoppas tillföra med vår undersökning	14
METOD OCH MATERIAL	16
Material	16
Varför just Northland?	.
Varför Rapport?	.
Urval	.
Metod	19
ECA - Ethnographic content analysis	.
Fyra teman - våra frågor	20
Tema 1: Tolkningsföreträde	.
Tema 2: Hur framställs ”norrlänningen”?	.
Tema 3: Hur framställs övriga aktörer?	.
Tema 4: Hur framställs Pajala kommun?	.
Definitioner av begrepp	22
”Norrlänningen”	.
Ton	.

Aktiv/passiv	.
Agera/agerad på	.
Beroendeposition/självständig	.
Offerroll	.
Sammanfattning av Metod och material	24
RESULTAT OCH ANALYS	25
Tema 1 - Resultat: Tolkningsföretråde	25
Gruvans geografiska plats	.
Northland: En historia med två sidor	.
Pajalabor ”på gatan” och Northland-representanter	.
Tema 1 - Analys: Tolkningsföretråde	26
”En norrländsk folkaktie”	.
Northland går dåligt - andra får kommentera	.
Tema 2 - Resultat: Hur framställs ”norrlänningen”?	27
Maktlösa Pajalabor	.
Passiva åskådare	.
Tema 2 - Analys: Hur framställs ”norrlänningen”?	30
Reproducerar maktlöshet	.
Stereotyp nyhetsvärdering	.
Tema 3 - Resultat: Hur framställs övriga aktörer?	31
Northland och andra	.
Tema 3 - Analys: Hur framställs övriga aktörer?	31
Northland ensam skurk	.
Andra övriga aktörer saknas	.
Tema 4 - Resultat: Hur framställs Pajala kommun?	33
Gruvan är Pajalas räddning	.
En perifer plats med hårt klimat	.
Gruvan blir svensk	.
Tema 4 - Analys: Hur framställs Pajala kommun?	34
Vi och dem	.
Svenskt när det passar	.
Eländigt, men kvinnorna är kvar	.
Sammanfattande analys	35
SLUTDISKUSSION	37
REFERENSER	38

Inledning

Den åttonde december 2014 skedde den största konkursen i modern, svensk historia. Gruvbolaget Northland hade vid konkurstillfället dragit på sig skulder på över 14 miljarder kronor. Gruvan i Kaunisvaara hade helt enkelt blivit för dyr i drift. Järnmalmspriset på den globala marknaden hade två år innan konkursen störttykt, och efter det började det gå utför för bolaget.

Mitt i denna historia finns ett litet samhälle i Pajala kommun. Kaunisvaara fick ny livskraft när gruvbolaget kom till byn. Det talades om tusentals nya jobb och en ljus framtid för hela kommunen med järnväg och nya bostäder. När gruvbolaget gick i konkurs var framtiden bortblåst och kvar fanns avstängda maskiner och ett stort hål i marken.

Händelsen uppmärksammades av de rikstäckande medierna, men vilken bild av Pajala kommun och dess invånare förmedlades egentligen till det svenska folket?

Norrland är stort. Till ytan täcker det nästan 60 procent av Sverige. Från Gävle i söder till Tretriksroset i norr, med universitetsstäderna längs kusten och fjällen längs norska gränsen. En dryg miljon människor bor här, på många ställen väldigt glest befolkat. Samtidigt talas det om Norrland som en homogen region på ett sätt som det sällan görs om Svealand och Götaland.

Public service är ålagda av staten att rapportera om hela Sverige i sina nyheter. Alla regioner ska få utrymme och de ska gestaltas ur olika vinklar och perspektiv. Hur väl uppfyller public service detta uppdrag när det rapporteras om det ”homogena” Norrland?

I denna undersökning hoppas vi att händelserna kring Northlands gruva i Pajala kommun och rapporteringen av dem kan säga oss någonting om hur ”norrlänningar” och Norrland gestaltas i public service när hela riket ser på.

Syfte och problemformulering

I vår undersökning vill vi, med utgångspunkt i teorier om intern orientalism och nyhetsvärdering, undersöka hur Norrland framställs i rikstäckande public service-nyheter. Vi har tittat på forskning om hur DN:s rapportering av Norrland ser ut och hur lokaljournalistiken i Norrland har påverkats av TV4:s och TT:s nedläggningar av lokalstationer. Resultaten i dessa undersökningar tyder på att de kommersiella medierna gör en stereotyp rapportering som reproducerar myter om hur Norrland ser ut och framställer ”norrlänningen” på ett generaliserande sätt.

Vi blev då nyfikna på hur den rikstäckande public service-rapporteringen av Norrland ser ut. I uppdraget från regeringen står det att nyhetsförmedlingen och rapporteringen ska ske ur olika perspektiv med olika sociala och geografiska vinklar. Med tanke på att public service-nyheter dessutom är ”på plats” i betydligt högre utsträckning än kommersiella medier finns det därför anledning att tro att public service kan ge en djupare och mer komplex bild av Norrland än den som de kommersiella medierna har lyckats åstadkomma.

Således är denna undersöknings uttalade syfte att med utgångspunkt i teorier om intern orientalism och nyhetsvärdering, undersöka hur Norrland framställs i rikstäckande public service-nyheter.

Teoretiskt ramverk

I detta kapitel redogör vi för de teorier som ligger till grund för vår undersökning. Vi använder oss av teorier från två olika vetenskapliga fält, där den ena berör nationell identitet och stereotyper och där den andra handlar om nyhetsvärdering. Alltså lutar vi oss mot teorier med ursprung i geografi och antropologi såväl som medieforskning.

Utöver dessa teorier avhandlar vi även vad som menas med public service's uppdrag, vilka krav som kan ställas på nyheter i public service samt hur det skiljer sig åt från kommersiella nyheter.

Intern orientalism

Teorins ursprung

Begreppet ”intern orientalism” myntades av Louisa Schein i artikeln *Gender and internal orientalism in China* i boken *Modern China* där det används för att beskriva kutymer i Kina där kineser som är en del av storstadskulturen fascinerats av mer ”exotiska” minoritetskulturer (Schein 1997, s. 70). Liknande uttryck så som ”domestic orientalism”, ”oriental orientalism” och ”nesting orientalism” har förekommit, men i denna uppsats kommer vi att använda oss av intern orientalism. Begreppet har sedan, som vi kommer att visa i detta kapitel, utvecklats och fått en större innebörd än att gälla enbart ”fascination” av minoritetskulturer. Men, för att förstå vad som menas med intern orientalism behöver vi dock backa banden några årtionden.

Begreppet har, som hörs på namnet, sitt ursprung i teorin om orientalism. Edward Said skriver i boken *Orientalism* att orientalism har flera betydelser men att det syftar till förhållandet mellan ”the Occident” (väst) och ”the Orient” (öst) som har formats genom historien (Said 1977, s. 3). Vidare beskriver han att ”the Occident” och ”the Orient” inte är geografiska platser så mycket som idéer skapta av människor (Said 1977, s. 6). Orienten är en del av Europas äldsta kolonier och kulturella konkurrent och, menar Said, har hjälpt till att forma och definiera väst (Said 1977, s. 2). Han menar också att orientalism och själva idén om Europa är tätt sammankopplade: ”en kollektiv idé som identifierar ’oss’ européer gentemot alla ’de’ icke-européerna” (Said 1977, s 7). Det skapas alltså ett förhållande där Orienten och Occidenten definieras utifrån vad den andra inte är, där Occidenten/Europa är de som äger tolkningsföreträdet och kan ”bestämma” att Orienten är underlägsen (Said 1977, s 7). Europa blir då alltså per definition den överlägsna.

Kritik har i efterhand riktats mot Said, från olika håll. Primärt har kritiken utgått från att Said ska ha varit för svepande i sin beskrivning av det koloniala förhållandet, att han har missat hur heterogena kolonialmakterna var och förminskat ”de andras” (Orientens) förmåga att stå emot och forma sig själva. Denna kritik framförs bland annat av David R. Jansson i artikeln *Internal orientalism in America: W. J. Cash's The Mind of the south and the spatial construction of American national identity* (Jansson 2003, s. 295-296). Trots det har teorin om Orientalism inspirerat många andra forskare som utvecklat teorier med Suids arbete som grund (Jansson 2003, s. 295).

Intern orientalism i USA

David R. Jansson argumenterar i artikeln *Internal orientalism in America: W. J. Cash's The Mind of the south and the spatial construction of American national identity* att orientalism har en direkt inverkan på nationella identiteter.

Jansson menar också att nationella identiteter inte bara är konstruktioner utan ständigt i skapelse och således måste reproduceras för att fortsätta existera (Jansson 2003, s. 296). Han beskriver orientalism som ett sätt att skildra regioner utanför statsgränser i negativt ljus så att ett personer innanför statsgränserna kan anamma det motsatta som en del av den nationella identiteten. När det kommer till intern orientalism fungerar detta förhållningssätt på liknande vis, fast istället för ”stat” kontra ”utanför stat” rör det sig om en starkare region kontra en svagare region inuti en stat (Jansson 2003, s. 296). Alltså, menar Jansson, finns det i den förhållande nationella identiteten inbyggt negativa stereotyper av personer från den svagare regionen (Jansson 2003, s. 297). Jansson lyfter också att förhållandet som råder mellan en svagare och en starkare region i intern orientalism är mer komplext än det som råder mellan en starkare och svagare stat (så som är fallet när det talas om orientalism). Anledningen till detta är att en svagare region dels antas kunna påverka den nationella diskursen mer än vad Orienten kunde påverka diskursen om Occidenten, och dels att personer i en svagare region i intern orientalism utsätts för en identitetssplittring då de kan identifiera sig både med den nationella identiteten och den regionala identiteten (Jansson 2003, s. 297).

I Janssons forskning menar han att den amerikanska södern är den svagare regionen i diskursen om intern orientalism i USA. En viktig poäng han framhåller är att för att ”södern” ska få en trovärdig innebörd som ”de andra” behöver området homogeniseras, vilket innebär att ”egenskaper som återfunnits i vissa delar av södern vid något tillfälle i historien generaliseras så att de får representera hela södern vid alla tidpunkter i historien” (Jansson 2003, s. 303).

Intern orientalism i Norrland

Svenske Madeleine Eriksson har, i sin avhandling *(Re)producing a periphery - popular representations of the Swedish North*, använt teorin om intern orientalism, applicerat den på Sverige och utgått från att Norrland är den svagare regionen som står i kontrast till/är en del av den nationella identiteten (Eriksson 2010, s. 3). Hon har till viss del lutat sig mot David R. Janssons forskning och argumenterar för att Norrlands förhållande till den nationella identiteten förhåller sig på liknande sätt som amerikanska södern till den amerikanska identiteten, det vill säga att platsen beskrivs som ”den mest lantliga, traditionella och problematiska regionen i kontrast till en i övrigt modern nation” (Eriksson 2010, s. 21). Vi kommer att återkomma till Madeleine Erikssons forskning i nästa kapitel *Tidigare forskning* för att diskutera närmare de resultat och fynd hon har fått fram.

Nyhetsvärdering

Principer för nyhetsvärdering

Marina Ghersetti skriver i kapitlet *Journalistikens nyhetsvärdering* i boken *Medierna och demokratin* att många journalister initialt skulle säga att en nyhet är något som har ”allmänintresse” eller något aktuellt som inte är allmänt känt, eller helt enkelt att nyheter är något som publiceras i nyhetsmedierna. Oavsett så ska det som rapporteras vara sant (Ghersetti 2012, s. 205). I övrigt råder det delade meningar om hur en nyhet skall värderas. En uppfattning är att nyheter speglar verkligheten medan en annan är att verkligheten är för komplex för att speglas, och att det som publiceras bara är en bild av verkligheten som har formats av de inblandade aktörerna. Ytterligare ett synsätt är att nyheter bidrar med att skapa verkligheten eftersom individer och samhällen anpassar sig efter den bild av verkligheten som medierna målar upp, inte vad de själva har för erfarenheter av händelsen som blev en nyhet (Ghersetti 2012, s. 205-206).

En bråkdel av allt som händer i verkligheten snappas upp av mediehusen och endast en liten del av detta publiceras. Medieforskaren Winfried Schultz definierar vad som är viktigt och relevant för allmänheten att ta del av, vilket är en mycket liten del av verkligheten. Schulz ser tre huvudkomponenter i nyhetsvärderingen (Ghersetti 2012, s. 207):

- De händelser som majoriteten i det egna landet, eller samtliga invånare i en annan nation, berörs av.
- De händelser som har existentiell betydelse. Förutsättningarna för livsvillkoren i en grupp eller nation står på spel.
- De händelser som har oåterkalleliga varaktiga konsekvenser.

Medierna har makt, bland annat genom *agenda setting* och *medialisering*. Det innebär att medierna påverkar både den enskilde individens och samhällets förhållningssätt till vad som händer och varför samt att aktörer utanför medierna måste anpassa sig till den logik som råder för att kunna få medialt genomslag. Alltså blir mediernas nyhetsvärdering mycket viktig. Dessutom ser humanistisk journalistforskning medierna som budbärare för ideologier och kultursociologiska värden då nyheterna kan ha underliggande konventioner, strukturer och ideologiska hierarkier (Ghersetti 2012, s. 210-211).

För att en händelse ska bli en nyhet går det inte att underskatta händelsens närhet till publiken, både tidsmässigt, geografiskt och kulturellt. Det nyligen inträffade, på en plats i närheten, som handlar om någonting som många kan relatera till bedöms som nyhetsmässigt. Därför tenderar det som redan är i publikens medvetande, något som är lätt att relatera till, att vara det som medierna rapporterar om och innehållet i nyheten blir ett tema som reproduceras (Ghersetti 2012, s. 212).

Stereotypa nyheter

I *Slutet på sagan: Prinsessan Dianas död i press, radio och tv* skriver Marina Ghersetti och Håkan Hvitfelt att nyheter ofta har många likheter med dramatiska gestaltningar (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 35). Så kallade *nyhetsdramer* finns i olika former men är väldigt sällan enskilda händelser. Oftast är de en del av ett större tema med en viss karaktär som löper över en längre tid (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 35). Ofta följer nyheterna dessutom det klassiska treaktsformatet, aktörerna och konflikten introduceras, en konfrontation sker och tredje akten står för reflektion (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 35). Denna reglerade arbetsmetod går också igen i nyhetsvärderingen där de oväntade nyheterna värderas högt men sätter stor tidspress på nyhetsförmedlaren. Då krävs en stram struktur med tydliga arbetsmetoder där oväntade och annorlunda nyheter arbetas in i redan existerande mallar och former (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 35-36).

Medierna behöver alltså principer för hur olika typer av nyheter ska presenteras i olika medier och redaktionerna har en stereotyp uppfattning om vad som faktiskt inträffar vid vissa typer av händelser. (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 36). När nyhetens struktur är fast påverkar det innehållet och rapporteringen av en händelse blir ofta stereotyp. Stereotyper är förenklade versioner av personer, institutioner, händelser eller förhållanden som blivit vedertagna av publiken. Alltså leder nyhetsstereotyper till att medialt uppmärksammade delar av verkligheten har förutbestämda narrativ och mönster som reflekterar redan etablerade föreställningar (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 36).

Det finns också ekonomiska skäl till en stereotyp nyhetsprocess. Nyheter som följer ett redan känt mönster är logiska, lätta att förstå och därmed mindre resurskrävande att producera (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 36).

Beskrivningar som görs efter stereotyper drar alltså nytta av publikens föreställningar om verkligheten. Fakta behöver då inte kontrolleras i samma utsträckning för att kunna beskriva ett skeende i detalj. Detaljerna kan hämtas från stereotypen, vilket effektiviserar redaktionella arbetet men offrar objektivitet och saklighet i rapportering (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 37).

Det sker också en växelverkan mellan publiken och medierna där publiken har förväntningar på hur vissa händelser *bör* rapporteras och hur vissa personer *bör* agera. Konsekvensen blir att mediernas struktur och publikens förväntningar reproducerar en stereotyp rapportering (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 37).

Dåliga händelser blir bra nyheter

Avvikande händelser komplicerar den stereotypa rapporteringen. Ur en struktur som rapporterar efter allmänhetens stereotypa förväntningar kan den annorlunda händelsen bli ett prioriterat nyhetsmaterial. Wilkins och Patterson säger enligt Pamela J. Shoemaker i *Hardwired for news: using biological and cultural evolution to explain the surveillance function* att dåliga eller till och med katastrofala situationer för någon annan leder till bra nyheter för journalisten (Shoemaker, 1996, s. 36). För publiken uppfattas mediernas rapportering ofta som överväldigande dåliga nyheter, där bra nyheter får stå tillbaka för konflikter, missförhållande, katastrofer och skandalösa avslöjanden. Anledningen är att allmänheten är intresserad av vad som avviker från vardagen. Avvikelser är en viktig del i hur vi definierar nyheter.

Ghersetti och Hvitfelt menar att när händelser påverkar publikens levnadsvillkor rapporterar medierna om det, men att komplicerade konflikter och skeenden rensas från motsägelsefulla aspekter för att göra dem mer begripliga (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 42-43).

Public service

Den tredje ”teorin” vi lutar oss mot är den om hur public service agerar. Denna teori är inte någonting vi ämnar operationalisera utan är snarare en fördjupning som hjälper att motivera det urval vi senare kommer att undersöka och analysera.

På den kommersiella marknaden röstar konsumenterna med plånboken, de medier de konsumerar får betalt. Bra nyheter, lättillgängligt och med så billigt pris som möjligt kommer att fungera bäst på marknaden. Mats Ots skriver i kapitlet *Mediernas ekonomiska villkor* i boken *Medierna och demokratin* att kommersialisering av nyheter ofta ses som en risk eftersom att mediahusen kommer att värdera nyheter utifrån ett kommersiellt perspektiv och inte ett journalistiskt och samhällsnyttigt perspektiv (Ots 2012, s. 118). Annonsförsäljning och tittarsiffror prioriteras framför granskande och ifrågasättande uppdrag. I princip är det fullt möjligt att göra god journalistik med ett kommersiellt syfte men det är ofta billigare och lättare att få många tittare med ett lättare material (Ots 2012, s. 118). Därmed ställs ofta de kulturpolitiska intressena och mångfalden mot marknadskrafter. Ur ett demokratiskt perspektiv vill samhället höra så många röster som möjligt med spritt ägande över många medieaktörer. Eftersom kommersiellt framgångsrika medier tenderar till att slå ut medier med svagare ekonomi blir ekonomin en prioriterad fråga av överlevnadsskäl (Ots 2012, s. 121).

I Sverige har staten länge velat säkra utbudets kvalitet och mångfald och har därför finansierat mediesektorn på olika sätt. Etermedier, så som Sveriges Television och Sveriges Radio, finansieras genom tv-avgiften (Ots 2012, s. 134) och Sveriges Television AB (SVT) har fått tillstånd av regeringen att sända tv och sökbar text-tv

enligt 4 kap. 3 § i radio- och tv-lagen. Därmed har SVT rättigheten att sända tv i hela landet. Utifrån den rätten tillkommer bland annat ansvaret att nyhetsverksamheterna måste visa upp mångfalden i landet och göra nyhetsvärderingar, analyser och kommentarer från olika perspektiv. Händelser ska ha olika geografiska, sociala och varierande vinklar (Regeringsbeslut 83, 2013-12-19, s. 3). Detta är inte några riktlinjer, utan snarare krav för att Public Service-medier ska få bedriva sin verksamhet.

Hur vi tänker använda dessa teorier i vår undersökning

Teorin om intern orientalism, det vill säga att det inuti en nation reproduceras negativa stereotyper av en minoritetsgrupp eller ett perifert område i nationen för att stärka den nationella självbilden, är väldigt central för vår undersökning. Teorin har bland annat applicerats på Kina (Schein 1997), USA (Jansson 2003) och Sverige (Eriksson 2010). I fallet Sverige har forskaren utgått från att Norrland och ”norrlänningen” är de som blir negativt gestaltade, bland annat i rikstäckande nyheter. Detta är även utgångspunkten för den undersökning vi tänker göra.

Intern orientalism påverkar hur medierna rapporterar om Norrland, men vi måste också ta hänsyn till att vanlig nyhetsvärdering påverkar hur och vad som rapporteras. I nyhetsvärderingen ligger det, som vi visat i detta kapitel, naturligt inbäddat en struktur för hur inslag och artiklar ska se ut som får betydelse för hur stereotyp en händelse gestaltas av medierna. Av den anledningen kan vi inte enbart luta oss mot teorier om intern orientalism för att förklara eventuella stereotypa beskrivningar av Norrland och ”norrlänningar”.

Den tidigare forskningen som applicerat teorin om intern orientalism på nyhetsrapportering av Norrland har analyserat artiklar från Dagens Nyheter, det vill säga ett kommersiellt medium. Av den anledningen vill vi undersöka den rikstäckande nyhetsrapporteringen av Norrland i ett public service-medium, varför vi också väljer att luta oss mot ”teorin” om public service. Public service har ett annorlunda uppdrag än kommersiella medier som, vilket vi visat i detta kapitel, får antas kunna påverka nyhetsrapportering av minoritetsgrupper och perifera områden.

Vi har nu redogjort för det teoretiska ramverk vi lutar oss mot och hur vi ämnar använda oss utav det i denna undersökning. Vi har förklarat på vilket sätt denna undersökning kommer att särskilja sig från tidigare forskning med liknande teoretisk bakgrund. I nästa kapitel kommer vi att gå djupare kring den tidigare forskning som finns om rikstäckande nyhetsrapportering av Norrland, motivera ytterligare varför vi väljer att undersöka just rikstäckande public service-nyheter, samt skapa en förförståelse för läsaren för de utgångspunkter som senare kommer att ligga till grund för den metod vi använder oss av och det material vi undersöker.

Tidigare forskning

I detta kapitel redogör vi för den tidigare forskning vi har tittat på som är relevant för vår undersökning. Vi har fokuserat på forskning som berör rikstäckande nyhetsrapportering av Norrland och mer specifikt vilken bild av Norrland och ”norrlänningar” som framträder i den.

Med den tidigare forskningen vill vi dels visa på vad som redan kan fastslås gällande rikstäckande nyhetsrapportering av Norrland och dels visa vad som ännu inte har undersökts i ämnet. Genom att göra detta hoppas vi kunna öka läsarens förförståelse av Norrland i rikstäckande nyheter och på så sätt få denne att lättare förstå de val vi har gjort kring metod, material och urval som presenteras i nästa kapitel. Nog om det. Låt oss nu se vad forskningen säger om den rikstäckande nyhetsrapporteringen av Norrland.

Forskning om Norrland

(Re)producing a periphery - popular representations of the Swedish North

I Madeleine Erikssons doktorsavhandling *(Re)producing a periphery - popular representations of the Swedish North* undersöker hon bilden av Norrland, både i populärkultur, nyheter och marknadsföring. En av de centrala teorier hon lutar sig mot är ”intern orientalism” (Eriksson 2010, s. 3). Avhandlingen är omfattande, men det som är mest relevant för vår undersökning är det kapitel som heter *Norrland in the news media*. Där använder hon sig av kritisk diskursanalys och analyserar nyhetsartiklar från Dagens Nyheter som material (Eriksson 2010, s. 7). I kapitlets resultat visar Eriksson på att media bidrar till att upprätthålla myter om Norrland. Några av myterna som befästs är att Norrland som region är underbefolkad, dominerad av män och manliga ideal samt att både privatpersoner och regionen i stort är beroende av bidrag i olika former (Eriksson 2010, s. 60). Sammantaget presenteras Norrland som både mer autentiskt men samtidigt mindre utvecklat och sofistikerat än det ”moderna och normala oss” (Eriksson 2010, s. 2-3).

De journalister vars texter Eriksson analyserat, tar för givet att Norrland är den adekvata geografiska termen att använda när de rapporterar om nyheter från landets nordligaste landskap (Eriksson 2010, s. 52). Det är också långt ifrån alltid som en geografisk hänvisning blir mer specifik än just begreppet ”Norrland”, alltså att landskap, kommun eller stad inte nämns i lika hög utsträckning (Eriksson 2010, s. 56). Lokala variationer mellan delar i området Norrland förbises (Eriksson 2010, s. 63). Vissa teman i Norrland blir mer framträdande än andra och bidrar till den stereotypa bilden av Norrland. De platser i form av städer, kommuner eller landskap som stämmer bäst överens med den norrländska stereotypen är de som får representera regionen (Eriksson 2010, s. 57).

Eriksson argumenterar också för att sättet som ”norrlänningar” representeras i media som en homogen grupp tyder på att de slåss mot majoriteten, blir exkluderade och målas upp som ”de andra”. Därav fokuseras representationen av ”norrlänningar” på deras marginaliserade position (Eriksson 2010, s. 68). Eriksson visar vidare att nyhetsrapporteringen kring Norrland inte fokuserar på bakomliggande faktorer som kan förklara de problem som finns i de olika norrländska regionerna utan istället målar upp det som att befolkningen själv är ansvarig för problemen, så som arbetslöshet och avbefolkning (Eriksson 2010, s. 67). Arbetslöshet blir en

effekt av att man inte vill flytta på sig när industrier lägger ned. Detta är ett attribut som tillskrivs männen i Norrland och arbetslösheten hänger tätt ihop med vad Madeleine Eriksson kallar för ”traditionell industri” (Eriksson 2010, s. 53-55). På det stora hela målas Norrland upp som en region i beroendeposition, med en annorlunda befolkning som primärt är arbetarklass, fattig och passiv (Eriksson 2010, s. 69).

Bilden av Sverige

I *Bilden av Sverige: En studie av nyhetsvärdering i Rapport och Aktuellt* analyserar Sofia Schemmel och Anna Thorén hur medierna beskriver olika delar av Sverige. De tittar på Public service eftersom Rapport och Aktuellt har riktlinjer från staten där vissa krav ställs på geografisk och kulturell spridning av rapporteringen. Trots det är journalistiken inte en neutral spegling av verkligheten utan en social rekonstruktion av den. Journalister och redaktioner gör bedömningar av hur rapporteringen ska se ut (Schemmel, Thorén 2013, s.7).

Schemmel och Thorén visar på att beskrivningen av Norrland oftast blir negativ. Ju längre ut i periferin som en nyhet utspelar sig, desto högre måste nyheten värderas för att nå ett genomslag. Lidande och katastrofer är en viktig faktor i nyhetsvärderingen (Schemmel, Thorén 2013, s.17). Centraliseringen kring Stockholm är väldigt tydlig både i de rikstäckande och lokala nyheterna (Schemmel, Thorén 2013, s. 32-33). I inslag om Norrbotten, som i denna undersökning representerar en av de lokala bevakningsområdena, är negativa nyheter om arbetsplatser och brott tongivande. Många av inslagen är en del av det så kallade Sverigesvepet som Rapport har, där korta, okomplicerade nyheter passar bra och det kan vara en förklaring till hur rapporteringen ser ut (Schemmel, Thorén 2013, tabell 4:1-4:17).

I undersökningens resultatdel presenteras endast rapportering från Norrbotten som representant för Norrlandsbevakning. Anledningen till detta är att Norrbotten var det län i norra Sverige som det rapporterades mest om under perioden som undersöktes (Schemmel, Thorén 2013, s. 31). Bilden av Sverige ger dock ingen komplett bild av hur Norrland som område rapporteras om och gestaltas just eftersom bara ett län presenteras. Undersökningen har också ett starkt fokus på just nyhetsvärdering och andra typer av teorier som rör medielogik.

De där uppe - vi här nere

I *De där uppe - vi här nere: Om nedläggningen av TT:s kontor i Norrland och journalistikens centralisering* skriver Josefin Silverberg och Mathilda Svensson om konsekvenserna av TT:s nedläggning av sina kontor i Luleå, Umeå och Sundsvall och vad det gör med bevakningen av Norrland. En tydlig konsekvens är att andelen andrahandskällor (av författarna definierade som citat hämtade från andra källor än TT:s egna reportrar, det vill säga vanligtvis citat från lokalpress) har ökat efter nedläggningarna (Silverberg, Svensson 2013, s. 17). Nedläggningarna är också symptom av nedskärningar och omfördelningar av resurser (Silverberg, Svensson 2013, s. 13).

Författarna har även gjort samtalsintervjuer med bland annat Anja Hildén, dåvarande chef för SVT Nyheter, Thomas Mattsson, chefredaktör för Expressen samt Jonas Eriksson, chef på TT. Samtliga är eniga om att de mest underbevakade i Sverige är Stockholms kranskommuner, och inte områden i Norrland (Silverberg, Svensson 2013, s. 1).

Dåliga nyheter för lokaljournalistiken

I *Dåliga nyheter för lokaljournalistiken* skriver Annamari Alanne, Catharina Björk och Charlotte Guth om hur rikstäckande TV4-nyheterna påverkades av nedläggningen av kanalens lokala nyhetsredaktioner 2014. Huvudresultatet är att rikstäckande TV4-nyheterna blivit mer storstads-centrerat trots att TV4:s ambitionen var att öka den lokala närvaron i de rikstäckande nyheterna. De lokala inslagen utanför storstadsregionerna har också minskat markant (Alanne, Björk, Guth 2015, s. 31). När befolkningen utanför storstäderna syns i rikstäckande TV4-nyheterna är det ofta för att exemplifiera en rikstäckande nyhet och är därför utbytbara mot andra (Alanne, Björk, Guth 2015, s 26).

Vad vi hoppas tillföra med vår undersökning

Utifrån den tidigare forskning vi har presenterat i detta kapitel kan vi med goda grunder fastslå vissa saker som mycket sannolika:

Madeleine Erikssons applikation av intern orientalism på Dagens Nyheters rapportering om Norrland visar att det i Sverige finns mediala tendenser för att generalisera och reproducera stereotyper om människor som lever i isolerade glesbygdsmiljöer. Vi kan också, som vi visat i detta kapitel, utgå ifrån att den negativa rapporteringen i Rapport och Aktuellt är vanligare ju längre från centralorterna vi kommer och att detta har effekt på den rikstäckande Norrlandsrapporteringen. I dessa program ligger också stort fokus på ämnen som arbetslöshet och brott när de rapporterar om områden i Norrland.

Som vi har visat i detta kapitel har också de lokala inslagen i TV4, efter att de lagt ned sina lokalstationer, fått större plats i rikssändningarna. Eftersom dessa får avsevärt mindre sändningstid att dela på blir dock rapporteringen från varje specifikt område betydligt mindre. Ytterligare en effekt är att TV4 väljer att låta de mer avlägsna områdena få höras i form av att folk på gatan ger sin åsikt på en nyhet i korta meningar utan möjlighet att fördjupa sig. Vi har även i detta kapitel visat att TT:s nedläggning av Norrlandsredaktioner har haft effekter på hur den mediala bilden av Norrland ser ut. Fler av TT:s nyheter bygger på andrahandskällor där nyhetsbyrån refererar till lokalredaktioner i norra Sverige.

Med andra ord har vi goda möjligheter att ta avstamp i tidigare forskning i vår undersökning. Vi behöver inte uppfinna hjulet på nytt utan kan utgå från att rapporteringen av Norrland i rikstäckande nyheter fokuserar på vissa ämnen och följer vissa mönster. Vi vet dock mer om kommersiell medias Norrlandsbevakning än om public service's vilket får oss att i denna undersökning titta på just public service's rikstäckande Norrlandsrapportering.

Vi kan dock bära med oss att den kommersiella rapporteringen av Norrland reproducerar stereotyper, generaliserar och fokuserar på negativa nyheter samt att den lokala rapporteringen i TV4:s riksnyheter har påverkats av lokalredaktionernas nedläggning. Vi kan också utgå ifrån att rikstäckande kommersiell media i stor utsträckning lyfter upp nyheter om Norrland som bäst passar det stereotypa "Norrlands-narrativ" som redan existerar. Det vill säga, att de nyheter som stämmer överens med fördomar om Norrland för större utrymme än andra.

Vad vi således vill göra i denna undersökning är att, med utgångspunkt i teorier om intern orientalism och nyhetsvärdering samt med vetskap om vad tidigare forskning säger om både kommersiell medias och public service's rikstäckande nyhetsrapportering av Norrland, undersöka *hur* Norrland framställs i rikstäckande public service-nyheter.

Metod och material

I detta kapitel kommer vi att redogöra för den metod vi har använt oss av och det material vi har analyserat. Vi kommer att, i detalj, beskriva det sätt vi har arbetat på och förklara och motivera de beslut vi har fattat längs vägen.

I och med att vårt syfte är att med utgångspunkt i teorier om intern orientalism och nyhetsvärdering undersöka hur Norrland framställs i rikstäckande Public Service-nyheter, insåg vi ganska snabbt att den bästa metoden för att kunna besvara denna fråga var att göra en kvalitativ studie. Det centrala här är ordet ”*hur*”. Hade vi istället varit intresserade av att ta reda på i vilken utsträckning Norrland nämns, eller vilka typer av nyheter om Norrland som kommer fram i rikstäckande nyheter hade en kvantitativ studie kunnat träffa närmare vårt mål. Men eftersom att vi är intresserade av titta på djupet hur nyheter är uppbyggda, på vilket sätt aktörerna i inslagen gestaltas och områden framställs behöver vi en metod som tillåter oss att ställa frågor som inte alltid kan kvantifieras.

När vi väl hade bestämt oss för metod rörde nästa viktiga beslut vilket material och urval vi ville undersöka. Vi bestämde oss för att följa hela rapporteringen om Northlands gruva i Kaunisvaara i Pajala i Rapports nyhetssändningar i SVT 1, från första inslaget i mars 2007 fram till april 2015.

I resten av detta kapitel kommer vi att gå djupare och argumentera närmare kring på vilket sätt vi tycker att vårt val av material, urval och metod har operationaliserat denna undersöknings syfte.

Material

Vi har tittat på inslag om gruvbolaget Northland i Rapport-sändningar i SVT 1 under en period mellan mars 2007 och april 2015.

Varför just Northland?

När det kommer till kvalitativa undersökningar skriver Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson och Lena Wängnerud i *Metodpraktikan* att problematiken kring valet mellan ett brett eller snävt urval är någonting som forskaren tvingas leva med (Esaiasson et. al. 2012, s. 220). De skriver också att ett snävt urval kan vara mindre intressant men mer säkert och att ett brett urval kan vara mer intressant men mindre säkert. Vi har valt att göra ett snävt urval. En stor anledning till detta är denna undersöknings förbestämda form kring tid och förkunskap kring forskningsmetodik hos denna uppsats båda författare. På grund av detta ville vi hellre spela säkert och göra ett urval vars resultat riskerar att vara mindre intressant, men vars undersökning på det stora hela kan bli säkrare.

När det gäller ett snävt urval kan man tänka på två olika sätt. Antingen gör man ett typiskt urval: ”det finns ingen anledning att tro annat än att resultatet ser likadant ut i de flesta materialtyper eller sakområden” eller så gör man ett kritiskt urval där man argumenterar för att urvalet är otypiskt för materialet (Esaiasson et. al. 2012, s. 220). Vi valde här att titta på den sammanlagda rapporteringen om Northlands gruva i Kaunisvaara i Norrbotten med argumentet att det är ett typiskt urval för vårt material.

Utifrån den tidigare forskning vi lutar oss mot kan vi på goda grunder utgå ifrån att kommersiell rikstäckande nyhetsrapportering av Norrland fokuserar på arbetslöshet och arbetstillfällen, ofta kopplade till industri. Att regionen befinner sig i en beroendeposition med en passiv befolkning. Utifrån detta väljer vi en nyhetshändelse som vi på förhand vet passar in i denna mall och undersöker istället hur public service's rikstäckande nyhetsrapportering av denna händelse ser ut.

Historien om Northland passar in i denna mall och kan betraktas som en typisk nyhet för materialet på flera olika sätt. Det rör en avlägsen region i en den norrbottniska kommunen Pajala, som under femtio år har haft lågkonjunktur där nu en ny gruva kan öppnas tack vare att ett företag kommer utifrån och vill investera. Således rör nyhetshändelsen både industri, arbetstillfällen och en region med "negativ" historia. Vi visste däremot redan på förhand att historien skulle röra både gruvans uppgång och fall. Redan innan vi tittade igenom hela materialet visste vi att Northlands konkurs i slutet av 2014 är den största i svensk modern historia. Det gör att vi får chansen att följa rapporteringen när den är både positiv och negativ. Eftersom nyheten rör ett företag som kommer utifrån och investerar i regionen får vi en naturlig jämförelsepunkt i hur lokalbefolkning och övriga aktörer kan skildras i rapporteringen.

Att istället välja ett kritiskt urval hade kunnat ställa saker på sin spets. Det vill säga, att välja att studera en händelse som är *otypisk* för vad som brukar rapporteras om Norrland. Om resultatet då skulle visa på att Rapport reproducerar stereotyper av Norrland även i ett sådant fall skulle det eventuellt kunna sägas vara en tydligare indikator på problemets storlek. Problemet med att göra ett kritiskt urval för rikstäckande nyhetsrapportering av Norrland är dels att definiera vad en *otypiskt* Norrlandsnyhet är och dels att hitta tillräckligt med material för detta. I vårt fall lutar vi oss mot tidigare forskning för att få fram vad som är *typiskt* för nyhetsrapportering av Norrland. Att försöka få fram vad motsatsen till detta skulle vara skulle kunna kräva spekulativa argument. Nyheter är inte svartvitt och utan tidigare forskning som kan definiera vad motsatsen till en typisk Norrlandsnyhet skulle kunna vara anser vi att reliabiliteten i denna undersökning tjänar mer på ett *typiskt* urval. Ponera dock att en sådan definition hade funnits, då hade nästa problem varit att hitta tillräckligt med material att undersöka. En *otypisk* Norrlandsnyhet är per definition någonting som inte rapporteras om i hög utsträckning. Av den anledningen anser vi att argumenten är fler och starkare för ett *typiskt* urval.

Oavsett om man väljer ett brett eller snävt urval får det konsekvenser som är viktiga att vara medveten om (Esaiasson et. al. 2012, s. 220). I vårt fall betyder det faktum att vi valde att titta på Northland-affären direkt att vårt generaliseringsanspråk kring public service rikstäckande nyhetsrapportering om Norrland blir mindre än om vi hade valt ett brett urval. Trots att vi inte kan generalisera i lika hög utsträckning så kan Rapportens rapportering av Northlands gruva i Kaunisvaara potentiellt ge intressanta resultat, om detta ställs mot tidigare forskning om intern orientalism, stereotyp nyhetsvärdering och rikstäckande nyheter om Norrland.

Varför Rapport?

Madeleine Erikssons forskning kring intern orientalism i Norrland och Sverige har fokuserat på artiklar i Dagens Nyheter, det vill säga ett kommersiellt medium. Av den anledningen, och för att vi i stor utsträckning lutar oss mot samma teori och samma geografiska område väljer vi att studera public service. Då är det stora beslutet att välja radio eller tv. I vår undersökning var vi intresserade av både innehåll och gestaltning. I

gestaltningen var vi inte bara intresserade av hur saker beskrivs utan även hur de ser ut, det vill säga vilket bildspråk som används. Av den anledningen föll valet på tv.

När det gäller rikstäckande tv-nyheter i public service har Aktuellt en mer fördjupande roll medan Rapport är anpassat för en bredare publik. Rapport är också det program med just störst publik (Schemmel, Thorén 2013, s. 4). Av dessa anledningar, och med tanke på att vår tidigare forskning visar att rapportering av Norrland i rikstäckande public service-nyheter fokuserar på negativa nyheter, valde vi att titta på just Rapport.

Urval

För att få fram det slutgiltiga urval som skulle koda använde vi sökordet ”Northland” när vi sökte i både Medicarkivet Retriever och SVT:s arkiv. Totalt gav detta över 70 träffar. Dock var många av dessa dubletter då samma inslag sänts i flera sändningar. I dessa fall har vi konsekvent kodat det inslag som gick i den längre sändningen. Vid vissa tillfällen har även samma inslag gått flera gånger fast i den ena sändningen i nedkortad version. Då har vi konsekvent kodat den längre versionen och uteslutit den kortare.

Sökordet ”Northland” har endast använts som redskap för att få fram inslag som rör Northlands gruva i Kaunisvaara. Detta har medfört vissa exkluderingar av vårt material. Till att börja med beslutade vi att exkludera samtliga telegram. Detta har gjort att vissa händelser i Northland-affären som uppmärksammats i Rapport inte kommer med i vårt urval. Däremot anser vi att vi har goda grunder till detta beslut. Dels är telegram till sin natur väldigt kortfattade och ger väldigt lite utrymme för gestaltningar och dels kommer ingen annan än studioankaret till tals. Därför anser vi att dessa hade varit okodbara utifrån det syfte vår undersökning har. När vi undersöker hur ”norrlänningen” framställs i Rapport är det därför inte av intresse att titta på telegram där ”norrlänningen” varken kommer till tals eller ens nämns. Av samma anledning har vi exkluderat ett fåtal inslag som enbart rörde ex-migrationsministern Tobias Billströms ifrågasatta köp av aktier i Northland Resources. Hade detta varit en kvantitativ undersökning med uppdrag att utröna den totala bilden av hur ofta ”norrlänningen” kommer till tals, eller i detalj velat följa exakt hur Rapport rapporterat om gruvbolaget Northland hade urvalet säkerligen sett annorlunda ut.

Under urvalsprocessen upptäckte vi också att ett flertal inslag varit planerade att sändas, men i slutändan inte gått ut i sändning. När man söker i SVT:s arkiv får man upp de inslag som stämmer överens med sökordet och sedan information om i vilka körscheman inslagen funnits med på. Några inslag från Nordnytt i början av historien kring Northland stod med på körscheman till Rapport-sändningar, men då endast som reserv. Vi kunde se dessa specifika inslag, men eftersom de aldrig gick ut i de rikstäckande Rapport-sändningarna kunde vi inte koda dessa och ta med i vårt urval.

I slutändan har 23 inslag kodats:

- Datum: 2007-03-03	Sändning: 19.30	Rubrik: Ny gruva i Kaunisvaara?
- Datum: 2008-12-12	Sändning: 06.00	Rubrik: *saknar rubrik
- Datum: 2010-05-17	Sändning: 06.30	Rubrik: *saknar rubrik
- Datum: 2010-09-30	Sändning: 06.30	Rubrik: Malmbanan - LKAB får konkurrens
- Datum: 2011-01-19	Sändning: 19.30	Rubrik: Kina - Investerar i Sverige

- Datum: 2012-01-24 Sändning: 07.30 Rubrik: Malmtransport - Jättelastbilar var sjätte minut
- Datum: 2012-02-22 Sändning: 19.30 Rubrik: Gruvboomen - 1000 nya jobb i Pajala
- Datum: 2012-09-14 Sändning: 19.30 Rubrik: Järnmalm - Priset fallet kraftigt
- Datum: 2012-12-24 Sändning: 07.00 Rubrik: Järnväg snabbutreds - Pajala-Narvik
- Datum: 2013-02-05 Sändning: 19.30 Rubrik: Pajalagruva - Börsbolag på fallrepet
- Datum: 2013-02-08 Sändning: 19.30 Rubrik: Pajalagruva - Rekonstruktion för Northland
- Datum: 2013-05-30 Sändning: 19.30 Rubrik: *saknar rubrik, del av s.k Sverige-svep
- Datum: 2013-06-03 Sändning: 19.30 Rubrik: *saknar rubrik, del av s.k Sverige-svep
- Datum: 2014-02-07 Sändning: 19.30 Rubrik: Gruvnäring - Bransch i kris
- Datum: 2014-06-30 Sändning: 19.30 Rubrik: *saknar rubrik, del av s.k Sverige-svep
- Datum: 2014-09-19 Sändning: 19.30 Rubrik: Pajala - Oro för arbetslöshet
- Datum: 2014-10-07 Sändning: 18.00 Rubrik: Northland - All verksamhet stoppas
- Datum: 2014-11-14 Sändning: 19.30 Rubrik: *saknar rubrik, del av s.k Sverige-svep
- Datum: 2014-12-08 Sändning: 18.00 Rubrik: Gruvbolaget Northland - Går i konkurs
- Datum: 2015-02-26 Sändning: 19.30 Rubrik: Pajalagruvan - Inga spekulanter
- Datum: 2015-03-31 Sändning: 19.30 Rubrik: Northland - Största konkursen
- Datum: 2015-04-01 Sändning: 08.30 Rubrik: Northland - Aktieägare rasade
- Datum: 2015-04-01 Sändning: 19.30 Rubrik: Northland - Polisanmälan dröjde

Metod

ECA - Ethnographic content analysis

Vi har använt oss av ECA-metoden, *Ethnographic content analysis* (Altheide 1987). ECA är en metod som, på grund av sina kvalitativa egenskaper, är användbar när forskaren vill undersöka någonting som inte alltid kan mätas i siffror, utan som snarare kan ligga dolt i materialet som undersöks (Altheide 1987, s. 16). Eftersom att vi undersöker stereotyper och stereotypa gestaltningar ansåg vi att denna metod i högsta grad var relevant. ECA-metoden används också för att bekräfta, göra tillägg i eller ersätta tidigare teorier (Altheide 1987, s. 17). I vårt fall använder vi ett intern orientalistiskt- samt ett nyhetsvärderings-perspektiv varigenom vi undersöker vårt material. Till skillnad från många kvantitativa metoder är forskaren i hög grad en del av forskningsprocessen i ECA-metoden och arbetet sker reflexivt. Det innebär att forskningsfrågor till materialet tillåts växa fram parallellt med att undersökningen pågår (Altheide 1987, s. 16).

En företeelse i materialet som studeras kan passa in som svar på flera olika frågor som ställts till materialet, och även fast vissa svar går att räkna och passa in i förutbestämda kategorier är det viktigt som forskare att ge beskrivande och utförliga svar (Altheide 1987, s. 17). Vi har därför blandat frågor med förutbestämda kategorier (till exempel ja/nej-frågor) med frågor som kräver mer resonerande svar. Vi har också i vissa fall ställt samma fråga till flera olika teman.

En kritik mot ECA-metoden är att på grund av att forskaren i så hög grad är en del av undersökningen via tolkningar av materialet finns det risk för att subjektivitet kan påverka resultatet. Detta kan i sin tur vara ett hot mot studiens reliabilitet, validitet och generaliserbarhet. Däremot skriver Birgitta Höijer i *Reliability, Validity and Generalizability* att sätt för forskaren att minska denna risk för subjektivitet är att jämföra sina

analyser med andras, samt att visa på exempel ur det material som analyserats för att tydliggöra för läsaren (Höijer 1990, s. 16). Detta är också vad vi tänker göra. I analysen av våra resultat kommer vi att frekvent återkoppla till tidigare forskning om rikstäckande nyheter om Norrland, samt teorier om intern orientalism och stereotyp nyhetsvärdering vi har presenterat i föregående kapitel.

ECA-metoden består av tolv steg: forskningsfråga, teoriläsning, provanalys, första utkast för protokoll, provkodning, revidering av protokoll, göra urval av material, samla in data, analysera, jämföra/kategorisera, lyfta fram exempel och slutligen skriva rapporten. Vi har följt dessa tolv steg, men inte helt enligt regelboken. På grund av att det material vi ville koda endast fanns tillgängligt via SVT:s arkiv eller via fjärrlåning från Kungliga biblioteket i Stockholm och att vi inte visste exakt vilka eller hur många inslag vi behövde koda var det inte möjligt för oss att göra våra provanalyser och utforma våra protokollutkast utefter det totala material vi faktiskt skulle analysera i slutändan. Vi hade kunnat vänta med att göra provanalyserna och protokollutkast tills när vi besökte arkiven, men på grund av tidsmässiga skäl behövde dessa vara klara i förväg. Därför valde vi att använda oss av de tv-inslag från SVT om Northland som fanns tillgängliga via SVT-play och YouTube som grund för våra provanalyser och protokollutkast. Detta var givetvis inte optimalt, men i och med att ECA-metoden tillåter att forskningsfrågorna får växa fram parallellt med arbetets gång kände vi oss flexibla nog att vara lyhörda inför eventuella skillnader i det material som låg till grund för provanalyser och protokollutkast jämfört med det material som i slutändan analyserats.

Majoriteten av analysenheterna skedde på SVT:s arkiv i Stockholm. Ett fåtal kodades på Humanistiska biblioteket i Göteborg. All kodning utfördes tillsammans av denna uppsats båda författare.

Hur vårt protokoll såg ut och vilka forskningsfrågor vi ställde till materialet kommer att presenteras lite senare i detta kapitel. Men först, låt oss titta närmare på själva materialet vi bestämde oss för att undersöka och förklara varför vi valde just dessa analysenheter.

Fyra teman - våra frågor

Vårt slutgiltiga protokoll med forskningsfrågor resulterade i fyra stycken övergripande teman:

- Tema 1: Tolkningsföreträde
- Tema 2: Hur framställs ”norrlänningen”?
- Tema 3: Hur framställs övriga aktörer?
- Tema 4: Hur framställs Pajala kommun?

Dessa fyra teman är resultatet av våra provanalyser och protokollutkast och har vuxit fram under processens gång. Samma fråga har ställts till flera olika teman i vissa fall. Vissa forskningsfrågor vi ställt kräver en utförligare definition än vad som presenteras i just detta avsnitt. Längre fram i kapitlet under rubriken *Definitioner av begrepp* går sådana definitioner att finna.

Tema 1: Tolkningsföreträde

Detta tema syftar till att utröna vilket anslag inslaget har. Med det menar vi saker som vilken ton inslaget har, vems parti inslaget tar och i stort vad vinkeln på inslaget är. Detta är intressant för att det kan antas på många sätt vara själva utgångspunkten för hur ”norrlänningen”, övriga aktörer och Pajala kommun kommer att gestaltas.

Exempel på frågor vi ställer till materialet i detta tema är: Vad har inslaget för rubrik? Vad har inslaget för påa? Vad har inslaget för ton (positiv, neutral, negativ)? Vilka kommer till tals? Vilka förutom reporter får mest utrymme i inslaget? Hur viktig för de olika aktörerna, ”norrlänningen” och Pajala framställs händelsen det rapporteras om?

Tema 2: Hur framställs ”norrlänningen”?

I detta tema vill vi utvärdera på vilket sätt ”norrlänningen” gestaltas. Utifrån vår tidigare forskning ser vi att de stereotyper och föreställningar som är vedertagna av de kommersiella medierna i viss mån reproduceras (Eriksson 2010, s. 60). Därför vill vi ta reda på om dessa stereotyper förstärks även i public service genom att lyfta detta tema. Frågorna vi ställer i detta tema gäller alltså de personer som i inslaget representerar ”norrlänningen”. Ifall ingen sådan person finns i inslaget är detta tema okodbart. En viktig poäng att göra här är att ordet ”norrlänning” inte behöver förekomma för att en person ska betraktas som ”norrlänning”. För en utförligare definition av begreppet ”norrlänningen” se nästa avsnitt i detta kapitel.

Exempel på frågor vi ställer till materialet i detta tema är: Vem/vilka representerar ”norrlänningen” i inslaget? Varför är personen/personerna med i inslaget? Framställs norrlänningen som aktiv eller passiv? Är norrlänningen i beroendeposition/självständig? Har norrlänningen en offerroll?

Tema 3: Hur framställs övriga aktörer?

Vår tidigare forskning har indikerat att Norrland av de kommersiella medierna ofta beskrivs som en region i beroendeposition där de är passiva och behöver hjälp från utomstående aktörer. Med detta tema vill vi utvärdera hur de utomstående aktörerna i Northland-affären gestaltas och vilken roll de spelar i förhållande till Pajala, Tapuligruvan och lokalbefolkningen. Utifrån den tidigare forskning om konfliktens roll i nyhetsvärdering som vi har presenterat blir relationen Northland och lokalbefolkningen en central del i hur rapporteringen konstrueras. Av den anledningen är det intressant att se hur gestaltningen av ”norrlänningen” och övriga aktörer skiljer sig åt och liknar varandra. Därför har vi till stor del ställt samma frågor i både tema 2 och 3.

Exempel på frågor vi ställer till materialet i detta tema är: Vilka är de övriga aktörerna? Varför är personen/personerna med i inslaget? Är de aktiva eller passiva? Är de i beroendeposition/självständiga? Har de en offerroll?

Tema 4: Hur framställs Pajala kommun?

Gestaltningen av Pajala som kommun och regionen runt Tapuligruvan är ett intressant tema för oss på samma sätt som tema 2 om ”norrlänningen”. I tema 2 pratar vi om hur befolkningen framställs medan det här temat tar upp platsen där befolkningen bor. Den tidigare forskning vi har presenterat lyfter inte bara upp stereotyper om norrlänningar utan även platser där de bor. Kommersiell medias gestaltning av samhällen i Norrland är enligt Madeleine Eriksson stereotyp och baseras på fördomar (Eriksson 2010, s. 60). Pajala är en region drabbad av utflyttning och arbetslöshet, alltså är det naturligt att anta att nyheter från regionen är negativa och fokuserar på just dessa ämnen. Syftet för oss är alltså inte att konstatera att det är problematiskt i Pajala, det kan redan betraktas som ett ”faktum”. Det vi istället vill undersöka är hur Pajalas bekymmer problematiseras av public service. Det vill säga, hur väljer Rapport att prata om och gestalta hur Pajala som kommun påverkas av Northland-affären.

Exempel på frågor vi ställer till materialet i detta tema är: Vad har regionen för framtid? Vad för positivt/negativt lyfts om området?

Definitioner av begrepp

I det kodschema vi använder oss av finns en del begrepp vi behöver förklara närmare. De begreppen är:

- ”Norrlänningen”
- Ton
- Aktiv/passiv
- Agera/agerad på
- Beroendeposition/självständig
- Offerroll

”Norrlänningen”

Hela undersökningens syfte är att utröna hur Norrland och ”norrlänningen” framställs i public service-nyheter. För att över huvud taget kunna börja svara på den frågan, måste vi först och främst definiera vem som är ”norrlänning”. Vi lutar oss mot den forskning som Madeleine Eriksson gjort som visar att personer i Norrland gestaltas genom stereotyper i rikstäckande kommersiella medier (Eriksson 2010). I och med detta har vi utgått från att det finns personer i inslagen om Northland-gruvan i Kaunisvaara som står som representanter för ”norrlänningen”. Med detta sagt skulle man kunna kritisera oss för att på förhand ha bestämt att Rapport kommer att reproducera stereotyper om ”norrlänningen”. Vi menar dock, för att undersöka ifall en viss grupp homogeniseras måste vi titta på just den specifika gruppen. Utifrån den forskning vi har presenterat i tidigare kapitel kan vi på goda grunder argumentera för att vissa personer spelar rollen som ”norrlänning” i de kommersiella mediernas rapportering där befolkning i Norrland förekommer. Vi väljer då att lyfta detta rolltänkande till Rapportens rapportering av händelserna kring Northland-gruvan och att koda de personer som hade representerat ”norrlänningen” i kommersiell rapportering även här.

Med ”norrlänningen” menar vi inte per automatik alla personer som kommer från Norrland. Att ha denna definition skulle dels innebära enorma reliabilitetsproblem då det sällan är alldeles självklart enbart utifrån informationen i ett tv-inslag att fastställa varifrån personer kommer, och dels skulle det inte heller ge den information vi vill komma åt utifrån de inslag vi kodar. Att konsekvent koda samtliga med till exempel norrländsk dialekt oavsett vilken funktion personen har i tv-inslaget blir fel. En chef på Northland kan förvisso vara från en plats i Norrland, men i tv-inslaget är det centrala att personen uttalar sig just för att hen är chef på Northland. Chefen för alltså Northlands talan. Därför är de personer som i inslagen uttalar sig eller blir talade om *just för att* de är från regionen de personer som vi kodar som ”norrlänningen”.

Ton

Tonen på inslaget bestäms utifrån vinkeln på nyheten. Med detta begrepp kodar vi utifrån positiv, neutral eller negativ. Det som bestämmer vinkeln är saker som rubrik, påa och val av intervjupersoner. Denna kategori kan givetvis ifrågasättas för att vara subjektiv, men vi menar att utifrån det urval vi har gjort där vi följer Northlands uppgång och fall är kontrasterna mellan negativ och positiv tillräckligt stora för att subjektivitet inte ska utgöra ett hot mot reliabiliteten.

Exempel på en nyhet som vi har kodat som positiv har rubriken ”*Gruvboomen: 1000 nya jobb i Pajala*”, där en truckförare i gruvan uttalar sig om hur positivt det är för bygden och vilken effekt det får för hennes liv att kunna jobba i hemkommunen. De andra som uttalar sig i inslaget är en matbutikägare som berättar att han kan nyanställa personer tack vare att gruvan öppnar, samt en företrädare för Northland som berättar att framtiden ser ljus ut för gruvan och att de söker folk till gruvnäringen. Sammantaget av rubrik, påa och vad intervjupersoner säger är detta en positiv nyhet.

Exempel på en nyhet som vi har kodat som negativ har rubriken ”*Northland: all verksamhet stoppas*” och handlar om att 300 anställda varslas. Pajalabor uttalar sig om att beskedet kommer som en chock och hur hemskt det är för folk som flyttat tillbaka till kommunen och köpt hus. Northland vd kommenterar varslingen. Sammantaget av rubrik, påa och vad intervjupersoner säger är detta en negativ nyhet.

Aktiv/passiv

Utifrån Madeleine Erikssons forskning är just stereotypen att ”norrlänningen” är passiv väldigt dominant (Eriksson 2010, s. 69). Det vi tittar på med denna kategori är just ifall ”norrlänningen” och övriga aktörer beskrivs som aktiva/initiativtagande eller passiva. Kriterier vi tittar på när vi bedömer detta är framför allt ifall reporter eller intervjupersoner själva lyfter upp saker som de *gör/har gjort*. Exempelvis, är intervjupersonen med endast för att kommentera en händelse eller en aktion som andra har gjort eller får intervjupersonen svara på frågor kring någonting som hen själv har gjort. Det centrala här är att lyssna på vad som faktiskt sägs i inslagen: vad är nyheten och vad har de olika aktörerna gjort?

Agera/agerad på

Ett nyhetsinslags konstruktion bygger ofta på olika former av konflikter (Shoemaker 1996, s. 36). För att få en konflikt krävs minst två aktörer, båda aktörerna behöver inte komma till tals i inslaget, men två behövs för att skapa en konflikt. Det vi vill koda med detta begrepp är vem som tar initiativ till situationen som skapar konflikten. Exempel på när en aktör agerar och när en annan aktör blir agerad på är när Northland öppnar gruvan i Kaunisvaara. Northland är då den som agerar, Pajala som kommun blir agerad på. Konflikten i sig behöver inte vara laddad, det vill säga att det ligger någon värdering (positivt/negativt) i den. Det vi talar om här är strikt ur ett nyhetskonstruktionsperspektiv, där någon utsätter någon annan för någonting, oavsett om det är en positiv eller negativ händelse.

Beroendeposition/självständig

Ytterligare en sak som Madeleine Eriksson lyfter som en stark stereotyp bild av ”norrlänningar” och Norrland är att invånarna och regionen befinner sig i beroendeposition till andra (Eriksson 2010, s. 69). Detta begrepp kodar vi genom att uttröna: hur påverkar den händelse som nyheten handlar om de olika aktörerna? Det vill säga, hur beroende är de olika aktörerna av just det som det rapporteras om? Hur utbytbar är den ena aktören för den andra, som exempel: vem förlorar mest på att den andra skulle dra sig ur/förhindra händelsen det rapporteras om - Northland eller ”norrlänningen”? Är det så att den ena aktören i stort inte påverkas av vad den andra gör kan den betraktas som självständig.

Offerroll

Detta begrepp hänger tydligt ihop med den konflikt drivna nyhetskonstruktionen. Vi har tidigare nämnt hur dåliga händelser och katastrofer blir bra nyheter (Shoemaker 1996, s. 36). Vi har också nämnt att så kallade nyhetsdramer skapas i vissa rapporteringar, där roller växer fram över tid (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 35). I konflikter och katastrofers natur finns i de flesta fall en offerroll naturligt inbakad. Än en gång är det centrala i kodningen att här titta på hur reporter pratar om och hur aktörer själva pratar om sig själva. Målas det upp som att den andra aktören är ”the bad guy” och att det är ”synd” om den första aktören? Vem ”ska” publiken känna medlidande med?

Som vi argumenterat för är det skillnad på de begrepp vi har definierat ovan. Det finns dock anledning att tro att flera av begreppen kommer att följas åt i inslagen. Som vi poängterat tidigare kan dock en företeelse i materialet passa in som svar på flera olika frågor i protokollet (Altheide 1987, s. 17). Vi vill dessutom kunna fånga upp eventuella nyanser, varför vi väljer att använda oss av så pass många, ändå, snarlika begrepp.

Sammanfattning av Metod och material

I detta kapitel har vi redogjort för den metod vi använder oss av och det material vi studerar. Vi har argumenterat för på vilket sätt vi tycker att dessa val har operationaliserat undersökningens syfte och diskuterat för- och nackdelar med dessa.

I nästa kapitel kommer vi att redovisa vilka resultat vi fått och analysera dem enligt ECA-metoden med avstamp i de teorier vi har lyft i kapitlen *Teoretiskt ramverk* och *Tidigare forskning*.

Resultat och analys

I detta kapitel kommer vi att presentera de resultat vi har fått efter kodningen av materialet. Vi kommer även att analysera detta resultat med ECA-metoden utifrån teorier om intern orientalism och nyhetsvärdering.

Vi presenterar resultat och analys tematiskt, det vill säga att vi först går igenom resultatet i ett givet tema som sedan följs av en analys av det resultatet. I slutet av detta kapitel sammanfattar vi de viktigaste resultaten och analyser vi har gjort.

Tema 1 - Resultat: Tolkningsföreträde

Gruvans geografiska plats

När vi diskuterar detta tema, det vill säga vilket anslag inslaget har, är en av de första sakerna vi tittat på hur Rapport benämmer området kring gruvan som Northland driver. Gruvan ligger förvisso i Pajala kommun, men mer exakt i ett myrområde utanför Kaunisvaara två mil norr om tätorten Pajala. I det allra första inslaget om Northlands gruva är Rapport tydliga med denna geografiska precisering. Inslagets påa lyder:

”En gruva minst lika rik på järnmalm som gruworna i Kiruna och Malmberget, ja det hoppas man på i Kaunisvaara utanför Pajala. Just nu pågår provborrningar och inom ett par år kan bygden vara helt förändrad.”

2007-03-03

I princip uteslutande i påor och rubriker i följande inslag använder dock Rapport benämningen ”järnmalmgruvan i Pajala” och i vissa påor specificerar man ännu ytterligare genom att säga ”järnmalmgruvan i Pajala i Norrbotten”. Mot slutet av Northland-affären, det vill säga bland de sista inslagen vi analyserat, benämns gruvan kort och gott som ”Pajala-gruvan”.

Begreppet ”Norrländsk folkaktie” kommer bara fram vid ett fåtal tillfällen. I det näst-sista inslaget som analyserats, som sändes fyra månader efter att Northland gått i konkurs, kopplas gruvan för första gången på allvar till resten av Norrländsk folkaktie. Detta inslag är också producerat av Uppdrag granskning. Inslagets påa lyder:

”Miljardkonkursen av gruvbolaget Northland beskrivs som den största i modern tid. Gruvbolaget blev en norrländsk folkaktie och fick många att börja drömma. Uppdrag granskning kan idag avslöja hemliga inspelningar från möten mellan aktieägare och bolagsledningen som visar en helt annan bild.”

2015-04-01

Även fast begreppet ”norrländsk folkaktie” används är det enbart personer från Pajala som köpt aktier som lyfts fram i inslaget.

Northland: En historia med två sidor

Rapporteringen av Northlands gruva i Kaunisvaara följer ett väntat mönster. Av 23 analyserade inslag syns inte ett inslag med negativ ton förrän i inslag nummer 8. Efter detta dyker endast ett positivt inslag upp under

resten av hela rapporteringen. Det första negativa inslaget handlar om att järnmalmpriserna på den globala marknaden sjunker hastigt vilket drabbar Northland varefter det börjar gå utför för företaget. Northland-affären kan alltså sägas ha två sidor, där första tredjedelen rapporterar i positiva ordalag om gruvan medan de två sista tredjedelarna har en negativ ton.

De inledande inslagen har bland annat rubriker som ”*Kina: Investerar i Sverige*” och ”*Gruvboomen: 1000 nya jobb till Pajala*”. De inledande positiva inslagen fokuserar mycket på just Northlands avancemang och framgångar.

Pajalabor ”på gatan” och Northland-representanter

De vanligast förekommande aktörerna i inslagen är olika företrädare för Northland samt Pajalabor ”på gatan”, det vill säga invånare i Pajala som blir intervjuade just för att de är invånare i Pajala. Exempel på andra aktörer som syns i inslagen är bland annat kommunalpolitiker i Pajala, Kinas ambassadör i Sverige, företrädare för gruvbolaget LKAB, kommunalråd i Lycksele, och konkursförvaltare.

Vad vi däremot inte kan se är att den initialt positiva och sedan negativa kurvan i rapporteringen skulle påverkas av vilken aktör (”norrlänningen” eller övriga aktörer) som får mest utrymme i inslagen. Det går inte att se någon tendens till att ena eller andra sidan (det vill säga ”norrlänningen” eller Northland) bara får uttala sig om positiva saker och vice versa. I samtliga fall där båda sidorna var representerade i inslaget får båda sidor uttala sig utifrån den vinkel och ton nyhetsinslaget har. Det vill säga, har inslaget en positiv ton är också positiva saker de som både ”norrlänningen” och Northland-representanter uttalar sig om.

Från och med att rapporteringen blir negativ finns dock en viktig sak att poängtera. I de inslag där både ”norrlänningen” och övriga aktörer finns representerade är det endast i ett enda inslag som Northland är den aktör som får mest utrymme. I resten av de negativa inslag där både ”norrlänningen” och övriga aktörer finns med är det alltså andra än Northland som får mest utrymme.

Tema 1 - Analys: Tolkningsföreträde

Att Rapport väljer att vara väldigt specifika i sin geografiska specificering av Northlands gruva kan argumenteras för gör att Rapport i detta avseende *inte* ger uttryck för intern orientalism. Enligt Madeleine Erikssons forskning är just en slentrianmässig och oprecis geografisk precision av områden i den svagare regionen någonting som är typiskt för intern orientalism (Eriksson 2010, s, 56). I hennes forskning om Dagens Nyheters rapportering av Norrland användes just begreppet Norrland flitigt även när händelsen som rapporterades om var platsspecifik (Eriksson 2010, s, 52). Detta är dock inte någonting som Rapport gör sig skyldiga till mer än i det näst-sista inslaget som kodats då det i inslagets påa talas om en ”norrländsk folkaktie”. I övrigt har programmet varit noga med att tala om att nyheten gäller för Kaunisvaara, Pajala eller Norrbotten på sin höjd så vida inte inslagen i sig har berört globala fenomen som till exempel järnmalmpriser.

”En norrländsk folkaktie”

Det finns dock anledning att stanna upp vid inslaget med begreppet ”norrländsk folkaktie” och gå djupare på vad detta egentligen innebär. Inte i något av de 21 inslagen som har sänts under en period på över åtta år innan detta inslag har begreppet använts. Inte heller har något av dessa inslag haft vinkeln att större mängder

personer utanför Pajala har köpt aktier i Northland. Att personer har förlorat stora summor efter aktieköp i bolaget har berörts, men då har det handlat om pajalabor.

Alldeles oavsett ifall faktauppgiften skulle vara korrekt, att Rapport skulle ha fog för att säga att aktieköp i Northland var en specifikt norrländsk företeelse, går det att argumentera för att detta trots allt ger uttryck för intern orientalism. Pondera att det faktiskt är en norrländsk folkaktie, varför lyfts då detta endast fyra månader efter konkursen när allt hopp är förlorat? Pondera istället att det egentligen inte är en norrländsk folkaktie, utan att det snarare är så att många personer i Pajala köpte aktier och förlorade besparingar och att Rapport väljer att generalisera detta till att gälla hela Norrland. Båda utgångarna skulle då, enligt Madeleine Erikssons teorier kring intern orientalism, kunna argumenteras för stärker bilden av "norrlänningar" som personer i utsatthet och beroendeposition (Eriksson 2010, s, 69). Det skulle även kunna argumenteras för att det förstärker bilden av "norrlänningar" som mindre intellektuella att man talar om att hela Norrland köpte aktier som stördök. Just att "norrlänningar" skulle vara mindre intellektuella men mer autentiska är en av de mest framhävande stereotyperna av personer i Norrland (Eriksson 2010, s, 2-3).

Northland går dåligt - andra får kommentera

Att andra aktörer än Northland är de som får mest utrymme i majoriteten av de negativa inslagen där både "norrlänningen" och andra aktörer är med kan argumenteras för bidrar till en stereotyp gestaltning av "norrlänningen" och i förlängningen vara tecken på intern orientalism. Eftersom Northland är den aktör som agerat och gett upphov till den negativa nyheten, men inte är de som får mest utrymme att prata om den, gör att de som faktiskt får mest utrymme främst kan kommentera en annan aktörs agerande. När "norrlänningen" då får mest utrymme i de negativa inslagen blir intervjuerna främst ett verktyg för "norrlänningen" att beklaga sig över vad som sker kring Northland. Detta gör att "norrlänningen" av naturliga skäl gestaltas som en passiv aktör som står vid sidan av och bara kan kommentera i efterhand. Just passivitet är en egenskap som generaliseras att gälla stora delar av Norrland och dess invånare (Eriksson 2010, s 69). Extra stereotyp gestaltning av "norrlänningen" blir det när man undersöker vilka personer som faktiskt representerar "norrlänningen" i dessa inslag. Just detta kommer vi att lyfta och analysera i detalj i Tema 2.

Trots att Northland nästan aldrig är den aktör som får mest utrymme i de negativa inslagen och att det inte finns några tendenser att Northland bara skulle få uttala sig om positiva saker eller att "norrlänningen" enbart uttalar sig om negativa och vice versa finns det en viktig poäng att föra fram. Även om ett specifikt inslag handlar om hur det går för Pajala som bygd och tonen sätts utefter det kan det ändå argumenteras för att all rapportering på ett eller annat sätt utgår från Northland. Det är gruvbolagets uppgång och fall som gör att Rapport väljer att rapportera från Pajala.

Tema 2 - Resultat: Hur framställs "norrlänningen"?

Maktlösa pajalabor

Det första vi behöver utröna med detta tema är vem eller vilka personer som främst representerar "norrlänningen" i de inslag vi har analyserat. De personer som i olika inslag främst representerar "norrlänningen" är pajalabor, antingen som arbetar i gruvan eller bara "vanligt folk på gatan" som blivit

intervjuade, samt kommunalpolitiker. En överväldigande majoritet av ”norrlänningarna” är pajalaborna själva.

Det mest iögonfallande resultatet när det kommer till detta tema är att det bara är i de första inslagen och sedan efter att konkursen är ett faktum som ”norrlänningar” i maktposition medverkar i inslagen. Det tar knappt tre år av relativt kontinuerligt rapportering (13 inslag) från det att en person i maktposition i Pajala (dvs någon form av politiker) får uttala sig i Rapport (från den 24 januari 2012 till den 8 december 2014). Den första negativa nyheten kommer nästan åtta månader *efter* det att en person i maktposition i Pajala hörs, sedan dröjer det till samma dag som konkursen är ett faktum innan en person i en sådan position får uttala sig igen. Där emellan uttalar sig ett stort antal Pajalabor om situationen. De gestaltar ”personen på gatan” och uttrycker utan undantag hur viktig Northlands gruva är för bygden och hur illa det är att det går dåligt. Utrymmet de får i programmet är korta säg utan chans till utveckling.

Här är ett exempel på vad en ”norrlänning” i maktposition har att säga. Pajalas kommunalråd Harry Rantakyrö i det första inslaget efter att Northlands konkurs är ett faktum:

”Värsta scenariot är ju om det drar iväg med konkursen att om man börjar köra ut maskiner och definitivt om man börjar röra om och montera ned anrikningsverket och köra bort dom. Då kan man säga att grubbrytningen är slut i Kaunisvaara för en överskådlig framtid.”

Rapport. 2014-12-08

Uttalanden från ”norrlänningar” i maktpositioner är alltså helt frånvarande under perioden då det stormar som mest kring Northland, det vill säga från att järnmalmspriset sjunker för första gången tills dess att bolaget går i konkurs. Istället är det främst ”personer på gatan” i Pajala och truckförare i gruvan som tillåts uttala sig i Rapport-sändningarna under den här perioden.

Exempel på när pajalabor ”på gatan” och anställda i gruvan uttalar sig under denna period är:

”Jag tycker det är lite tråkigt faktiskt. Men nog tror jag att det löser sig.”

2013-02-05

”Dom(aktierna) tänkte jag ha kvar nu då. Dom är värda så lite ändå nu då. Det är som ingen idé att sälja.”

2013-02-08

”Jag trodde att det skulle lösa sig, så det var en chock, verkligen.”

2014-10-07

I samma inslag som Harry Rantakyrö uttalar sig som första ”norrlänning” i maktposition på nästan tre år uttalar sig pajalabor ”på gatan” så här:

”Nja det är ju ett jävla slag för kommunen va, och själva Pajala som centralort också.”

2014-12-08

”Just det här, att det skulle vara konkurs nu. Det här är ett dråpslag för mig. Det känns å allas vägnar...man har lust att gråta.”

2014-12-08

”Jag tycker det är bedrövligt, staten skulle ha gått in redan.”

2014-12-08

Som dessa exempel visar ger ”norrlänningen” i maktposition mer utförliga svar, som dessutom analyserar det givna läget. ”Norrlänningar” i form av pajalabor ”på gatan” ger mer uttryck för känslor och reaktioner.

Passiva åskådare

Eftersom ”norrlänningen” främst representeras av pajalabor ”på gatan” eller som jobbar i gruvan, som inte befinner sig i maktposition, blir gestaltningen på ett visst sätt. ”Norrlänningen” står passiv vid sidan av. De gånger som ”norrlänningen” är aktiv är hen det främst i förhållande till ett arbete. I ett av inslagen där ”norrlänningen” är aktiv är hen det för att hen *inte* är arbetslös. I ett annat inslag där ”norrlänningen” är aktiv är hen det för att hen just blivit arbetslös men nu aktivt söker jobb. I förhållande till konflikten mellan Northland och bygden är det endast i ett inslag som ”norrlänningen” är aktiv, då i form av demonstrationer mot LKAB:s inblandning i gruvaffären. I övrigt är ”norrlänningen” just en passiv åskådare i konflikten.

Tydligt i resultatet är att i majoriteten av inslagen där ”norrlänningen” finns representerad agerar denne inte utan blir agerad på av yttre omständigheter, främst då av Northland. Poängteras ska att det i det inledande skedet av gruvan inte är så att ”norrlänningen” blir agerad på i negativ bemärkelse, utan snarare hjälpt av att Northland intresserar sig för bygden och öppnar gruvan.

Eftersom att situationen ser ut som den gör är ”norrlänningen” under hela denna period i händerna hos andra. Med andra ord befinner sig ”norrlänningen” i en beroendeposition till både Northland, staten och den globala marknaden i olika grad. De få gånger där ”norrlänningen” står som självständig och äger sin framtid är det i förhållande till naturresurser.

Två exempel på när ”norrlänningen” är självständig:

”Förhoppningarna är ju att gruvan är där den är. Den kan ju inte någon ta med sig i alla fall.”

2013-02-08

”För styrkan i det här, det är att fyndigheten här den kan du aldrig flytta till Stockholm.”

2014-02-07

Det råder däremot ingen tvekan om att Rapport har gestaltat ”norrlänningen” som ett offer. Av de 15 inslag där pajalaborerna representerar ”norrlänningen” har de gestaltats som offer i 11 av dem.

Exempel på när reportern i inslagen beskriver ”norrlänningen” som ett offer är:

”Gruvbommen här i Norrbotten, åtminstone i Pajala, har nu ersatts av en akut kris där allt fokus hamnat på att försöka undvika en konkurs och rädda jobben för dom 800 anställda i gruvan. Och aktien, den kallas numera trisslott i Pajala. Aktiens värde har

sjunkit som en sten, den handlas numera för drygt 60 öre i dag och det betyder att man får 40 aktier för en trisslott. Och aktien har sålt bra i Pajala.”

2013-02-05

”I Pajala var i dag den första arbetslösa dagen för dom som jobbat i Northland Resources nu stängda gruva i Kaunisvaara. Arbetsförmedlingen räknar med minst 100 besök, men dom har bara 14 lediga jobb att erbjuda.”

2014-14-11

”I Pajala känner man sig sviken av staten som inte satsat en enda krona av dom 10 miljarder som gruvan kostat.”

2015-02-26

Tema 2 - Analys: Hur framställs ”norrlänningen”?

Reproducerar maktlöshet

Det faktum att ”norrlänningen” främst representeras av pajalabor ”på gatan” och att personer i maktposition lyser med sin frånvaro kan med goda skäl anses spä på fördomar och reproducera stereotyper om ”norrlänningen”. ”Norrlänningen” representeras i medierna ofta som att ha en marginaliserad position i samhället och står utanför beslutsfattande (Eriksson 2010, s. 68). Rapportens rapportering från Northland-affären reproducerar denna stereotyp genom att låta konflikten runt gruvan utspela sig utan kommentarer från de ordsbor som har en maktposition i samhället.

Det faktum att det under den här perioden saknas ”norrlänningar” med maktposition bidrar till att spä på många andra fördomar. Bland annat kan det argumenteras för stärker bilden av ”norrlänningar” som personer i periferin av samhället, utan makt och utan kapacitet att förändra sin situation. I och med att de personer som oftast representerar ”norrlänningen” i de inslag vi har analyserat är Pajalabor ”på gatan” är det naturligt att svaren som ges inte blir lika insatta som om man hade intervjuat personer i maktposition (politiker på kommunal- och landstingsnivå, eller tjänstemän i regionen), utan istället främst blir uttryck för känslor och reaktioner. Detta i sin tur kan argumenteras för förstärker bilden ytterligare av ”norrlänningen” som ett passivt offer i periferin.

Stereotyp nyhetsvärdering

Att Pajalaborna målas upp som passiva offer i beroendeposition som blir agerade på av yttre aktörer är för visso väntat utifrån att vi har gjort ett snävt urval som vi tidigare har argumenterat för är typiskt för rikstäckande nyheter om Norrland. Att därför *kritisera* Rapport för att göra just detta vore skevt. Däremot finns det anledning att diskutera huruvida denna gestaltning överdrivs genom att bara låta maktlösa Pajalabor uttala sig under den mest kritiska perioden för Northland. Vi vill hävda att det kan vara förenklade beskrivningar som passar in i det förutbestämda narrativet av hur ”norrlänningar” är och vad som är typiskt för Norrland. De nyheter om Norrland som bäst stämmer överens med stereotyper om Norrland är de nyheter som lättast bedöms som lämpliga för publicering, åtminstone i kommersiella medier (Eriksson 2010, s. 57). Även Rapport visar i detta avseende tydliga tendenser på att reproducera den stereotypa bilden av ”norrlänningar”.

Nyheter produceras oftast under tidspress och redaktioner använder sig därför av mallar för hur nyheter bör se ut. En effekt av detta blir att en förutfattad mening om hur vissa nyheter ska produceras leder till en stereotyp nyhetsvärdering. Detta i sin tur får till följd att medier utan avsikt lätt reproducerar stereotyper och följer narrativ som redan är vedertagna av publiken (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 36). Med tanke på att ”norrlänningar” i maktposition har, avsiktligt eller oavsiktligt, uteslutits från rapporteringen under den mest turbulenta perioden av Northland-affären finns det anledning att misstänka att Rapport fallit offer för denna typ av stereotypa nyhetsvärdering och produktionsmetod.

Tema 3 - Resultat: Hur framställs övriga aktörer?

Northland och andra

Det första vi behöver göra med detta tema är att identifiera vilka de övriga aktörerna är i rapporteringen av Northlands gruva. Som vi definierat tidigare utgör de övriga aktörerna de andra än de som representerar ”norrlänningen” i inslagen. I en övervägande majoritet av inslagen där övriga aktörer över huvud taget medverkar utgörs dessa av representanter från Northland. Det är också på detta sätt, ”representanter för Northland”, vi kommer att referera till dem, oavsett ifall den enskilda personen i fråga är vd för Northland, informationschef eller liknande.

Andra övriga aktörer som har medverkat i enstaka inslag är bland annat en representant för LKAB, Kinas ambassadör i Sverige och en konkursförvaltare. Sveriges nuvarande statsminister Stefan Löfven syns i bild men blir inte intervjuad i något inslag. Bilder på Löfven används som klippbilder i ett flertal inslag. Han refereras även till av Pajalabor och kommunalråd vid ett antal tillfällen.

De två sista inslagen som har kodats är producerade av Uppdrag granskning och anpassade för Rapport. I det senare av de två inslagen medverkar Norrbottens landshövding. Han anklagas där för att trots vetskap om miljöbrott av Northland inte ha polisanmält.

Gällande Northlands roll som aktör i rapporteringen kan sägas följande. Under perioden från det att första negativa inslaget kommer tills dess att Northland går i konkurs får Northland uttala sig i sju inslag. I endast ett av dessa inslag är de passiva. Efter konkursen är det endast passiva. I två inslag där Northland är med blir de agerade på. Då rör det sig som globala marknaden för malm och en statlig utredning om järnväg. De agerar både innan och efter järnmalmens prissänkning. De gestaltas framför allt som självständiga aktörer, men i fem av inslagen är de i beroendeposition. Däremot gestaltas de endast som offer vid ett tillfälle, och då i förhållande till den globala marknaden för järnmalm.

Tema 3 - Analys: Hur framställs övriga aktörer?

Northland ensam skurk

Eftersom Northland är den mest frekvent förekommande övriga aktören i inslagen och för att det är deras agerande som påverkar livet för pajalaborerna och Pajala är det mest intressant att se hur dessa har gestaltats samt hur denna gestaltning skiljer sig från, eller eventuellt liknar, gestaltningen av ”norrlänningen”.

Som vi ser av de resultat vi presenterat kring hur Northland gestaltas kan vi konstatera att gestaltningen i sig skiljer sig markant från den av ”norrlänningen”. Vid en analys av hela rapporteringen kring Northland-affären så beskrivs företaget som orsaken till krissituationen i Pajala. Northland har under hela förloppet gestaltats som om de har initiativet i sin hand och drivkraften för hur historien har fortlöpt. Det går att tänka sig att det är därför som de aldrig gestaltas som offer, förutom med undantaget i inslaget när de är beroende av järnmalmemarknaden. Detta trots att bolaget faktiskt stått på ruinens brant.

En sannolik anledning till att Northland inte gestaltas som ett offer kan vara att Pajalaborna genom hela händelseförloppet är underordnade och i en beroendeställning till företaget. Konflikter och katastrofer är en naturlig del av nyhetsflödet, men konflikter rensas ofta från nyanser och motsägelsefulla aspekter (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 42-43). Enligt teorier om *nyhetsdramer* utvecklas och fastställs de olika aktörernas roller över tid (Ghersetti, Hvitfelt 2000, s. 35). Det kan argumenteras för att Rapport under rapporteringens gång har valt offer, och att nyanserna i skuldfrågan därför har skalats bort och lämnar Northland mer ensamma med skulden än vad som eventuellt har varit fallet. Till exempel tyder det sista inslaget, där Norrbottens landshövding medverkar, på att skuldbilden kan ha varit med komplex än vad som framkommit i samtliga föregående inslag. Northland är fortfarande orsak till problemen men kan, utifrån den information som kommer fram i det sista inslaget, rimligen inte stå ensamt ansvarig för pajalabornas problem.

Andra övriga aktörer saknas

Det kan inte ignoreras att skuldbilden kompliceras i just det inslag som har producerats av Uppdrag granskning och inte Rapport. Ett dokumentärprogram följer rimligen en annan logik än den som driver en nyhetsredaktion, vilket kan antas göra att nyanser och motsägelsefulla aspekter i konflikter får ett större utrymme. Formatet på en dokumentär och ett nyhetsinslag är också helt olika vilket talar för att det dokumentära berättanden manar till större fördjupning. Med det sagt är det förvånande att de andra stora beslutsfattarna som har varit involverade i Northland-affären inte märks i Rapports sändningar. Det måste någon gång ha fattats beslut på Rapports redaktion om huruvida riksdagspolitiker ska intervjuas om detta eller inte. Antingen sågs inte behovet, vilket kan sägas vara problematiskt ur ett journalistiskt och nyhetsvärderings-perspektiv, eller så har man medvetet valt bort att intervjua riksdagspolitiker under konfliktens gång vilket skulle göra rapporteringen av en komplex situation mer onyanserad och lättbegriplig för publiken. Det kan argumenteras för att rollerna i just detta nyhetsdrama redan är satta och att det av den anledningen inte kommer fram fler vinklar och nyanser. Det vill säga att konflikten bara handlar om pajalaborna och Northland och att rapporteringen följer en stereotyp nyhetsmall för sådana här nyhetsdramer. Vi kan så klart inte utesluta att riksdagspolitiker helt enkelt vägrat att vara med, men håller det för ytterst osannolikt att Sveriges största nyhetsprogram inte kunnat få en kommentar från en riksdagspolitiker under så många inslag i så många år, om de hade velat.

Att riksdagspolitiker inte någon gång har medverkat och kommenterat läget kring gruvan i Kaunisvaara kan argumenteras för vara ett sätt att exkludera Pajala och pajalaborna från den nationella identiteten. Just detta ses som en del av intern orientalism, när en liten grupp exkluderas, målas upp som ”de andra” och slåss mot majoriteten (Eriksson 2010, s. 68). Hade riksdagspolitiker uttalat sig om gruvan hade det varit svårare att hävda att Rapports rapportering gett uttryck för intern orientalism då det hade bekräftats att det som pågår i gruvan i Kaunisvaara är tillräckligt viktigt för riksdagspolitiker att bry sig om.

Tema 4 - Resultat: Hur framställs Pajala kommun?

Gruvan är Pajalas räddning

I Rapports inledande rapportering beskrivs Pajala som en plats i förfall och att gruvan är räddningen som kommunen har väntat på. Av de pajalabor som intervjuats ”på gatan” och som är anställda i gruvan finns det ingen övervägande manlig majoritet. Däremot beskrivs Pajala som en region med stora problem kring utflyttning och arbetslöshet. Denna beskrivning av Pajala håller i sig under hela rapporteringen, med undantaget för när det går bra för gruvan. Det positiva som dock lyfts är tätt sammankopplat med gruvan och på långt sikt beskrivs hela kommunen som beroende av gruvindustrin.

Exempel på hur Pajala gestaltas i inslaget med rubriken ”Gruvboomen: 1000 nya jobb till Pajala”:

Gruvarbetare:

”Det är det bästa som hänt Pajala, annars hade vi dött ut för länge sedan. Inte hade man haft nåt jobb annars, det är som så skönt att få vara på hemmaplan och jobba.”

2012-02-22

Reporter:

”Byn Kaunisvaara, 2 km från gruvan, har fått nytt liv. Byns enda affär som skulle läggas ned har blivit kvar.”

2012-02-22

Ytterligare positiva saker, kopplade till gruvverksamheten som lyfts är att kommunen har byggt ett flertal hus och att staten investerat i en väg för stora summor. Detta nämns dock först när krisen är ett faktum. I de två inslagen efter det att Northland varslar anställda nämns detta i endast i förbifarten.

En perifer plats med hårt klimat

Generellt rör sig beskrivningarna om Pajala kring saker som arbetstillfällen och avbefolkning. I ett inslag i början av rapporteringen så har kommunalrådet i Pajala och en representant från Northland tagit sig till Stockholm för att försöka rekrytera arbetslösa Stockholmare till Pajala kommun och dess gruvnäring. Här beskrivs Pajala av Rapport som en avlägsen plats i periferin.

Exempel på Rapports beskrivning av Pajala i detta inslag:

”Det här är Bengt Niska (Pajalas kommunalråd), han har mycket att erbjuda arbetslösa stockholmare: lediga bostäder, fin kommunal service och inte minst en lovande arbetsmarknad. Det finns en hake: klimatet.”

2008-12-12

”Jo, att Pajala ligger norr om polcirkeln är något att begrunda för de arbetsökande som kommit för att lyssna.”

2008-12-12

I klippbilder i inslaget syns främst personer med annan etnisk bakgrund än svensk. I intervjuer i detta inslag medverkar också endast personer med annan etnisk bakgrund än svensk.

Gruvan blir svensk

I ett inlägg får gruvan i Kaunisvaara en global koppling. Detta sker när Kinas ambassadör besöker olika gruvor i Norrbotten. Inslaget rubriceras då *”Kina: Investerar i Sverige”*. Inslaget påar är:

”Kina växer så det knakar, och det och det gör även de kinesiska investeringarna i världen. Och det märks inte minst i Sverige och i Norrbotten.”

Detta inlägg skiljer sig från majoriteten av de andra inläggen i det avseende att det som sker kring gruvan i Kaunisvaara beskrivs som en svensk angelägenhet.

Exempel på hur reportern beskriver Kinas ambassadörs besök i Norrbottensgruvorna är:

”Det är bara en tidsfråga innan kinesiska företag kommer hit och då handlar det både om järnmalm och skog, menar ambassadören. Intresset i Kina är mycket stort för den här delen av Sverige.”

2011-01-19

Tema 4 - Analys: Hur framställs Pajala kommun?

På samma sätt som att det är naturligt att ”norrlänningen” framställs som ett offer i beroendeposition på grund av att det urval vi har gjort är ett snävt urval som dessutom är typiskt, är det lika naturligt att Pajala framställs som en kommun på nedgång och i periferin. Att gruvan därför gestaltas som samhällets räddning är logiskt och kan inte anklagas för att vara ett tecken på intern orientalism.

Vi och dem

Inslaget som trycker på att Pajala har ett hårt klimat och att det är beläget norr om polcirkeln är däremot inte lika lätt att förbise. Att låta dessa två egenskaper vara de bärande karaktärsdragen för Pajala är tecken på en stark stereotypisering av regionen. Madeleine Eriksson beskriver hur intern orientalism i fallet Norrland och Sverige bland annat tar sig uttryck genom att beskriva Norrland som den mest lantliga regionen (Eriksson 2010, s. 21). Här blir ”vi och dem” en central del i perspektivet på hur Pajala framställs. I detta fall baseras ”vi och dem” på ”vi” som i urbana och ”dem” som i rurala, eftersom inslaget äger rum i Stockholm. Lägg därtill att Pajalas motpol i detta inlägg är personer med annan etnisk bakgrund än svensk, och kontrasten mellan de båda blir ännu större. Pajala sätts i relation till vad publiken och intervjupersonerna inte är. Detta, att definiera vad man själv inte är, utifrån vad den svagare regionen är, och i förlängningen stärka den egna självbilden, ses som ett av de stora fundamenten i intern orientalism (Jansson 2003, s. 296).

Svenskt när det passar

I inslaget om när Kinas ambassadör i Sverige besöker Norrbottensgruvorna handlar det istället om det motsatta förhållandet. Här görs, både genom rubrik och påa samt genom reporterns egna ord, flera försök att koppla gruvorna till övriga Sverige. Som vi visat i tema 1 talas främst om gruvan som en angelägenhet för Pajala kommun och Norrbotten. I detta inlägg trycker man däremot starkt på att det som händer i gruvan gäller hela Sverige. Att denna Sverige-koppling görs just i detta inlägg och inte i övriga kan ses som ett tecken på att Rapport väljer att låta Pajala vara en del av den nationella identiteten i högre grad när gruvan får internationell positiv uppmärksamhet än annars. Förhållandet mellan nationen och regionen inom teorin om

intern orientalism beskrivs som att den svagare regionen splittrar sin identitet mellan nationen och den egna regionen (Jansson 2003, s. 297). En Pajalabo kan därför antas känna koppling till både den lokala och nationella identiteten, men utifrån ett intern orientalism-perspektiv är det majoriteten som bestämmer när minoriteten främst tillhör den nationella identiteten. Så gäller också, som vi har visat, för hur Rapport talar om gruvan som antingen en regional eller nationell angelägenhet.

Eländigt, men kvinnorna är kvar

Att aktiviteten kring hus och väg i Pajala lyfts främst efter det att Northland varslat kan ses som ett sätt att spä på bilden av negativitet kring Pajala. Rapport hade kunnat välja att lyfta detta mer innan rapporteringen får en ihållande negativ ton och de investeringar som gjorts blir en belastning för Pajala. Förvisso intervjuades en matbutiksägare som har nyanställt i ett tidigare skede av Northland-affären, men det är ändå bara en *enskild* person som lyfts fram. De riktigt stora händelserna som investeringar i hus och väg kommer inte fram förrän i efterhand, och då inte mer än i förbifarten och som ytterligare ett exempel på Pajalas problem.

Northland-affären är på många sätt en typisk nyhet och har flera gånger lett till stereotypa beskrivningar av Norrland. De har, som vi tidigare poängterat, ibland varit befogade just för att urvalet får betraktas som typiskt. Däremot så har Rapport trots att det är en typisk nyhet för Norrland inte reproducerat stereotypen om ett mansdominerat och macho samhälle. Tvärtom är det många kvinnor av alla åldrar och i olika roller som både får uttala sig och visa sin vardag i inslagen. Just stereotypen av mansdominans och bortflyttande kvinnor är väldigt stark när det kommer till Norrland (Eriksson 2010, s. 60).

Sammanfattande analys

Då har vi alltså redogjort för de resultat vi fått fram och i tur och ordning analyserat varje temas resultat. I detta avslutande avsnitt i detta kapitel ska vi nu sammanfatta de viktigaste sakerna vi har gått igenom i detta kapitel.

Utifrån det urval vi har gjort faller det naturligt att det inte går att "kritisera" eller dra växlar enbart på det faktum att Rapports rapportering av Northland-affären faller in i vissa stereotypa beskrivningar av Norrland. I och med att vi gjort ett snävt urval som vi argumenterar för som typiskt för vårt material vore det orättvist att anklaga Rapport för att göra en stereotyp skildring. Det är ganska givet att offerrollen för "norrlänningen" kommer att vara markant, att Pajalabor kommer att målas upp som personer i beroendeposition och att nyheten i sig handlar mycket om arbetslöshet. Att vi kodat just parametrar kring detta beror främst på att vi ska kunna visa på att vårt urval *just är* typiskt för vårt material.

Med detta sagt finns det trots allt saker som bör lyftas. Att det saknas "norrlänningar" i maktposition under en lång period av rapporteringen, som dessutom är den mest turbulenta perioden för Northlands gruva, leder till att stereotyper överdrivs. Som vi har argumenterat för i detta kapitel finns det anledning att diskutera huruvida "norrlänningen" gestaltas som överdrivet passiv och oförmögen att förändra sin situation på grund av just detta. Det går även att argumentera för att Pajala som kommun gestaltas överdrivet negativt på grund av detta.

Som vi har visat i detta kapitel har Northland målats upp som nästintill ensam ansvarig för problem i Pajala efter konkursen. Detta kan argumenteras för bero på en stereotyp nyhetskonstruktion där rapporteringen följer givna ramar och skapar ett så kallat nyhetsdrama. Aktörer i konflikten tilldelas förbestämda roller och eventuella nyanser i händelsen kan skalas bort för att få nyheten att passa det redan etablerade narrativet.

Huruvida Northlands gruva har beskrivits som en regional eller nationell angelägenhet har också varierat. Som vi har visat beskriver Rapport gärna gruvan i Kaunisvaara som en svensk angelägenhet när den uppmärksammas i globala, positiva sammanhang. I den kris som sedan kommer gestaltas problemen kring gruvan i Kaunisvaara som någonting som främst berör Pajala kommun och Norrbotten.

En stereotyp som däremot inte har reproducerats i Rapportens rapportering kring Northlands gruva är att Norrland skulle vara mansdominerat. Istället har Rapport kontinuerligt lyft fram kvinnor både i intervjuer och klippbilder. Inte heller har de medverkande kvinnorna stått utanför industrin.

Slutdiskussion

Syftet med denna studie är att undersöka hur Norrland framställs i rikstäckande public service-nyheter. Vi har utgått ifrån teorier kring intern orientalism och nyhetsvärdering när vi tolkat vårt material. Metoden vi har använt för detta är ECA (*Ethnographic Content Analysis*). Vårt resultat tyder på att Rapport i vissa avseenden reproducerar stereotyper i enlighet med teorier om intern orientalism och stereotyp nyhetsvärdering.

Public service har, i sin uppdragsbeskrivning, kravet att göra en rättvis gestaltning av *hela* Sverige. Det handlar inte bara om geografisk variation, utan också om att gestalta olika kulturer och människor i landet genom varierade infallsvinklar och perspektiv. Även om kommersiella medier också har journalistiska och etiska skäl att spegla hela Sveriges verklighet så gott det går, kan det med goda skäl argumenteras för att kravet på public service att utföra detta är större. Därför är det rimligt att vi, i vår analys, har public service uppdragsbeskrivning som mall för hur Rapportens rapportering av Northland-affären kan eller till och med bör se ut.

Vi kan inte uttala oss om hur väl public service uppfyller mångfalds-uppdraget endast utifrån den undersökning vi har gjort. Vi kan inte heller uttala oss om hur väl Rapport som nyhetsprogram gör det endast utifrån denna undersökning. Vi har inte gjort en komplett kvantitativ studie av hela programmets bevakning av Norrland. Det vi däremot kan säga är att i den sammanlagda rapporteringen i Rapport (i form av inslag) om Northlands gruva i Kaunisvaara reproduceras vissa stereotyper om ”norrlänningen”.

Trots att vi inte kan göra breda generaliseringar utifrån det resultat vi har fått, finns det goda anledningar till varför vi har valt att undersöka just rapporteringen av Northlands gruva i Kaunisvaara. Urvalet är, som vi återkommande har argumenterat för i denna uppsats, ett snävt och typiskt urval. Anledningen till att välja ett typiskt urval är när det finns goda skäl att anta att resultatet hade sett liknande ut i de flesta andra fall. Detta typiska urval har vi också, som vi tidigare i uppsatsen gett exempel på, förankrat i tidigare forskning kring vilka typer av händelser som främst rapporteras om från Norrland i rikstäckande nyheter.

Tidigare forskning pekar på att kommersiella medier reproducerar en stereotyp bild av Norrland och ”norrlänningar”. När vårt typiska urval ger oss ett resultat som pekar i samma riktning som forskningen om kommersiella mediers rapportering av Norrland, finns trots allt goda skäl att tro att Rapportens stereotypa gestaltning av ”norrlänningen” inte är ett undantag som endast gäller rapportering kring Northland-gruvan.

Med bakgrund av de teorier vi presenterade i *teoretiskt ramverk* om stereotyp nyhetsvärdering och nyhetsdramer kan vi tydligt se att när det kommer till de olika aktörernas roller i inslagen följer Rapportens rapportering en stereotyp nyhetsmall. Det finns anledning att misstänka att de stereotypa gestaltningar av ”norrlänningen”, som vi har visat på i denna undersökning, till viss del kan reproduceras *på grund av* den stereotypa nyhetskonstruktion. När redaktioner följer en stereotyp nyhetsmall måste aktörerna i nyheten placeras in i förutbestämda roller. Effekten blir då ofta att aktörernas deltagande i inslagen anpassas efter den roll de har tillskrivits. Detta skulle kunna vara en förklaring till varför pajalabor i maktposition saknas från en stor del av rapporteringen.

Referenser

- Alanne, A., Björk, C., Guth, C. (2015). *Dåliga nyheter för lokaljournalistiken: En kartläggning av TV4:s lokala nyhetsinnehåll innan och efter nedläggningen av de lokala redaktionerna*
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation: Göteborgs universitet
- Altheide, D. (1987). Ethnographic content analysis. *Qualitative Media Analysis* 10: 65-77
- Eriksson, M. (2010). (Re)producing a periphery - popular representations of the Swedish north
Diss., Umeå Universitet
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L. (2012) *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*
Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Ghersetti, M. (2012). Journalistikens nyhetsvärdering. I Lars Nord och Jesper Strömbäck (red.). *Medierna och demokratin*: 205-232
Lund: Studentlitteratur AB
- Ghersetti, M., Hvitfelt, H. (2000). *Slutet på sagan: prinsessan Dianas död i press, radio och tv*
Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar
- Höijer, B. (1990). Reliability, validity and generalizability: Three questions for qualitative reception research. *The Nordicom Review* 1: 15-20
- Jansson, D. R. (2003). Internal orientalism in America: W.J. Cash's *The Mind of the South* and the spatial construction of American national identity. *Political geography* 22: 293-316
- Kulturdepartementet (2013-12-19). *Regeringsbeslut 83*
Stockholm
- Ots, M. (2012). Mediernas ekonomiska villkor. I Lars Nord och Jesper Strömbäck (red.). *Medierna och demokratin*: 117-147
Lund: Studentlitteratur AB
- Said, E. (1977). *Orientalism*
London: Penguin
- Schein, L. (1997). Gender and internal orientalism in China. *Modern China*: 69-98
Rutger University: Sage Publications

- Schemmel, S., Thorén, A. (2013). *Bilden av Sverige: En studie av nyhetsvärdering i Rapport och Aktuellt*
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation: Göteborgs universitet
- Shoemaker, P.J. (1996). Hardwired for news: Using biological and cultural evolution to explain the surveillance function. *Journal of communication* 46(3): 32-47
- Silverberg, J., Svensson, M. (2013). *De där uppe - vi här nere: Om nedläggningen av TT:s kontor i Norrland och journalistikens centralisering*
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation: Göteborgs universitet